

دستورالعمل اجرایی و شاخص های پیوست های فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری در مراحل طراحی ، احداث و بهره برداری

معاونت فرهنگی و دانشجویی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

تابستان ۱۴۰۳

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری

مقدمه

«هر دانش، فناوری و محصولی که در یک جامعه تولید می‌شود، محتوا و بار فرهنگی آن جامعه را نیز با خود داشته و منتقل می‌نماید. وقتی ما می‌خواهیم ساختمان بسازیم و شهرسازی کنیم، در واقع با این کار داریم فرهنگی را ترویج می‌کنیم، یا تولید می‌کنیم و یا اشاعه می‌دهیم. وقتی تولید اقتصادی هم می‌کنیم، در واقع داریم از این طریق فرهنگی را تولید می‌کنیم، یا اشاعه می‌دهیم، یا اجرا می‌کنیم. اگر در سیاست خارجی مذاکره‌ای می‌کنیم و تصمیمی می‌گیریم، عیناً همین معنا وجود دارد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱)

جملات فوق مبین این واقعیت است که فرهنگ در تمامی ابعاد و فعالیت‌ها هم تاثیرگذار است و هم تاثیرپذیر. اهمیت و ضرورت پیوست فرهنگی اجتماعی از دو منظر قابل توجه است. منظر اول به مبانی و جهان‌بینی حاکم بر انقلاب و نظام جمهوری اسلامی توجه دارد. این جهان‌بینی منظومه تفکر دینی حاکم بر این نظام است که به عنوان منظومه فکری انقلاب اسلامی و جهت‌بخش اصلی به شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی و مولفه اصلی قدرت جمهوری اسلامی قدرت نرم مبتنی بر آرمان‌ها، باورها و ارزش‌های اسلامی است. این قدرت نرم روح حاکم بر فرهنگ مطلوب تبیین‌گر مهندسی اجتماعی جامعه اسلامی است. بنابراین بر اساس این پارادایم فرهنگ، مقوم و جهت‌بخش اصلی حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است. در راستای عینی شدن حضور فرهنگ بر کلیه روابط، فعالیت‌ها و ساختارهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی نیاز به یک ابزار و راهبرد دارد و آن پیوست فرهنگی اجتماعی است و تا زمانی که پیوست فرهنگی اجتماعی در سطوح مختلف جامعه محقق نشود مبحث تمدن‌سازی نظام نوین اسلامی در ریل منطقی و ابزاری خود قرار نمی‌گیرد. بنابراین هم به لحاظ مبانی دینی حاکم بر نظام جمهوری اسلامی و هم اهداف غایی و آرمانی آن، پیوست فرهنگی اجتماعی یک ضرورت و اهمیت راهبردی دارد. از منظر دیگر هر اقدام و فعالیت عمرانی به ویژه پروژه‌های کلان مقیاس، دارای تأثیرات فرهنگی و اجتماعی مثبت و منفی و همچنین تأثیرات غیرقابل پیش‌بینی هستند که گاه اثرات آنها بسیار گسترده و پایدار است. غلبه نگاه اقتصادی و سیاسی به پروژه‌های عمرانی، باعث بی‌توجهی به مسائل و معضلات فرهنگی و اجتماعی می‌شود که ممکن است در جریان این اقدامات ایجاد گردد. از این روی خلاً وجود راهکاری که بتواند به درستی و به شکل کاربردی نقش عنصر فرهنگ را در سایر حوزه‌ها و نظامات، اعمال نموده و در هر پروژه و فعالیتی عناصر انسانی، فرهنگی و اجتماعی را در اولویت سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و امور اجرایی قرار دهد؛ به‌طور جدی احساس می‌شود.

دانشگاه و زیرمجموعه‌های آن، علاوه بر اینکه محلی برای یادگیری و تامین نیازهای آموزشی دانشجویان هستند، بایستی به عنوان جایگاهی برای رشد سلامت جسمی و روحی جوانان و افزایش دهنده سطح آگاهی و فرهنگ ایشان از طریق ایجاد بستری جهت گردهمایی افراد مختلف با فرهنگ‌های مختلف و دغدغه‌های متفاوت در کنار یکدیگر باشد. از این رو مبتنی بر اقتضاء و رخدادهای طبیعی در سازه‌های فوق؛ نیازمند یک مهندسی فرهنگی و اجتماعی می‌باشیم. این مهندسی با ابزاری تحت عنوان پیوست فرهنگی اجتماعی، غایت و مطلوبش شناخت توجه و سازگاری این پدیده شهری با تمام تبعات و جوانبش با اقتضانات فرهنگ ایرانی اسلامی و پیش‌برندگی و مصونیت در این زمینه است.

دستورالعمل حاضر فرایند و اقدامات لازم برای تهیه پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه، سالن ورزشی و سالن غذاخوری و همچنین ابزارهای مورد نیاز را در اختیار مدیران ارجمند قرار می‌دهد و راهنمای عملی آنان در مطالعات پیوست فرهنگی اجتماعی این اماکن است. در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر، مطالعات تفصیلی پیوست فرهنگی اجتماعی در سند پشتیبان این دستورالعمل موجود است.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

ماده ۱: تعاریف و اصطلاحات پایه و مبنا

۱- وزارت: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بخشی از بدنه دولت است که مأموریت نظارت در حوزه بهداشت و درمان در کشور، از طریق نظارت و تعمیم خدمات آموزشی، پژوهشی، بهداشتی، درمانی و توانبخشی سلامت و نهادینه سازی آن در جامعه را بر عهده دارد.

۲- دانشگاه/دانشکده: منظور دانشگاه‌ها و دانشکده‌های مستقل علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی و مراکز و مؤسسات آموزشی و پژوهشی تحت پوشش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است.

۳- دانشجوی: شامل همه مقاطع تحصیلی کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری حرفه‌ای، دستیاری تخصصی و phd و فوق تخصص می باشد.

۴- کتابخانه: مؤسسه آموزشی عمومی است که هدف آن ارائه خدمات اطلاع رسانی علمی، ارائه متون و مقالات علمی و آموزشی به دانشجویان است و در این سند به اختصار کتابخانه اطلاق می شود.

۵- سالن ورزشی یا ورزشگاه: ورزشگاه یا سالن ورزشی محل برگزاری رویدادهای ورزشی، کنسرت‌ها یا دیگر برنامه‌های نمایشی است. یک ورزشگاه، معمولاً دارای یک زمین بازی در کانون و جایگاه تماشاگران در پیرامون است. مجموعه ورزشی جامع ترین واژه برای یک مکان ورزشی است که انواع ورزش های میدانی و سالنی نظیر سوار کاری، فوتبال، دو و میدانی، قایقرانی، شنا، ورزش های رزمی، راکتی و... در آن وجود داشته باشد.

۶- سالن غذاخوری: مجموعه ای است شامل آشپزخانه، انبار مواد غذایی و محل توزیع غذاهای طبخ شده به استفاده کنندگان و مکانی که استفاده کنندگان برای صرف غذا از میز و صندلی های موجود در ساعات مشخص ارائه وعده های غذایی مختلف استفاده می کنند

۷- پیوست فرهنگی اجتماعی: پیوست فرهنگی، در بند یازده کلیات نقشه مهندسی کشور، اینگونه تعریف شده است: «پیوست فرهنگی سندی است مشتمل بر مطالعات کارشناسی، مبین پیش بینی پی آمدهای فرهنگی و اعمال الزامات و استانداردهای مربوط در هر نوع طرح؛ تصمیم و اقدام کلان فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، حقوقی و قضایی متناسب با مقتضیات و شرایط جامعه در چارچوب نقشه مهندسی فرهنگی کشور.

۸- کاربست پیوست فرهنگی اجتماعی: سندی است که در قالب مجموعه‌ای از شاخص‌ها و راهبردهای عملیاتی در هر فعالیت است که راهنمای عملی تهیه پیوست فرهنگی اجتماعی می باشد.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

۹- **شاخص های پیوست فرهنگی:** به متغیرهای اصلی و مهمی اطلاق می شود که براساس شاخص های نقشه مهندسی فرهنگی در فرایند تبیین آثار و پیامدهای فرهنگی اجتماعی، راهکارهای اصلاحی و اعمال ارزشیابی و نظارت بر فرایند تهیه، تدوین و اجرای پیوست های فرهنگی اجتماعی تعیین شده و با روش علمی اندازه گیری و برای تعیین میزان موفقیت اجرای پیوست فرهنگی اجتماعی و آثار آن در هر فعالیت بدان استناد می شود.

۱۰- **شورای راهبردی پیوست:** شورای راهبردی پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه ، شورایی است در سطح دانشگاه/ دانشکده علوم پزشکی که مسئولیت پیگیری، نظارت و ارزیابی امور مرتبط با پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه را بر عهده دارد و به اختصار «شورای راهبردی» خوانده می شود.

۱۱- **دبیرخانه شورای راهبردی پیوست:** دبیرخانه شورای راهبردی در معاونت دانشجویی و فرهنگی ستاد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تشکیل می شود و در دستورالعمل به اختصار «دبیرخانه» خوانده می شود.

ماده ۲: اهداف

۱- شناسایی شاخص های کلیدی و ملاحظات فرهنگی اجتماعی در احداث و بهره برداری کتابخانه، سالن ورزشی و سالن غذاخوری

۲- ارائه راهکار برای الزامات فرهنگی اجتماعی احداث و بهره برداری کتابخانه، سالن ورزشی و سالن غذاخوری

۳- توانمندسازی مشاورین برای پیوست نگاری فرهنگی اجتماعی در احداث و بهره برداری کتابخانه، سالن ورزشی و سالن غذاخوری

۴- تدوین معیارهای نظارت بر اجرایی شده پیوست فرهنگی اجتماعی

ماده ۳: ساختار، وظایف و مسئولیت ها

بالاترین مرجع تصمیم گیری و تصویب فرایند اجرایی پیوست در دانشگاه/ دانشکده علوم پزشکی، شورای راهبردی می باشد که اعضای آن به شرح زیر می باشند و بر حسب درخواست معاونت دانشجویی و فرهنگی تشکیل جلسه می دهد:

الف- رئیس دانشگاه/ دانشکده یا نماینده تام الاختیار ایشان به عنوان رئیس شورا

ب- معاون فرهنگی و دانشجویی و دانشگاه/ دانشکده به عنوان نایب رئیس

ج- معاون توسعه و مدیریت منابع دانشگاه/ دانشکده

د- مسئول دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه/ دانشکده یا نماینده تام الاختیار ایشان

ه- معاون آموزشی دانشگاه/ دانشکده یا نماینده ایشان

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

و- مدیر امور دانشجویی دانشگاه/ دانشکده

ز- مدیر امور فرهنگی دانشگاه/ دانشکده به عنوان دبیر شورا

ح- مسئول دفتر فنی دانشگاه/ دانشکده

ط- رئیس اداره مشاوره و سلامت روان دانشجویان یا مسئول مرکز مشاوره مبتنی بر سبک زندگی ایرانی -اسلامی در دانشگاه/ دانشکده

ی- یک نفر دانشجوی فعال در حوزه های فرهنگی با معرفی مسئول بسیج دانشجویی دانشگاه/ دانشکده

ک- یک نفر متخصص و صاحب نظر حوزوی در زمینه فقه، فرهنگ و تربیت اسلامی با معرفی مسئول دفتر نهاد دانشگاه/ دانشکده و تأیید رئیس شورا

ل- یک نفر متخصص و صاحب نظر دانشگاهی در رشته علوم اجتماعی با معرفی معاونت دانشجویی و فرهنگی دانشگاه/ دانشکده و تأیید رئیس شورا

م- یک نفر متخصص یا صاحب نظر در رشته معماری اسلامی با معرفی معاونت دانشجویی و فرهنگی دانشگاه/ دانشکده و تأیید رئیس شورا

ن- رئیس اداره ورزش و تربیت بدنی معاونت فرهنگی و دانشجویی

تبصره ۱: دبیرخانه پیوست با حضور اعضای متناظر شورای راهبردی پیوست در سطح وزارت متبوع تشکیل و با درخواست معاونت دانشجویی و فرهنگی ستاد، جلسه را برگزار می نماید.

تبصره ۲: جلسات با حضور دو سوم اعضاء تشکیل و مصوبات آن با حد نصاب اکثریت اعضاء حاضر لازم الاجرا است.

۲- وظایف شورای راهبردی

الف- سیاستگذاری و برنامه ریزی به منظور اجرای پیوست در طول زمان بهره برداری

ب- تأیید شرایط کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری و نیازمندی اجرای پیوست

ج- نظارت مستمر در طی بهره برداری بر روش ها، فرآیندها، کاربردها و چگونگی اجرای پیوست

د- تأیید و ارائه گزارش های دوره ای حاصل از پیامدهای سنجش فعالیت ها و طرح ها به ریاست دانشگاه و دست اندرکاران ذی ربط

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

۴- کاربست پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری

کاربست پیوست فرهنگی اجتماعی، مجموعه‌ای از الزامات و راهکارهای پیشنهادی و تعیین کاربرد آن در احداث و بهره برداری کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری است، که شاخص‌های انتزاعی پیوست فرهنگی اجتماعی را در قالب عبارت متناسب با پروژه و قابل درک برای مخاطب، در یک بسته اختصاصی ارائه نموده است. بر این اساس بر مبنای مطالعات انجام شده در بخش‌های گذشته و همچنین شاخص‌های نظام‌نامه پیوست فرهنگی مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، راهکارها و الزاماتی ناظر بر سه بخش طراحی، اجرا و بهره‌برداری استخراج شده‌اند که به‌طور دقیق مشخص می‌کنند که در جهت تحقق هر شاخص چه اقداماتی در هر بخش باید صورت پذیرد. کاربست پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری شاخص‌های راهبردی، زیر شاخص‌ها، راهکارها و الزامات و مرحله‌ای از پروژه که راهکار و الزام به کار می‌آید را شامل می‌شود.

جدول کاربست پیوست فرهنگی اجتماعی که در ادامه می‌آید، محور ارائه اقدامات برای طراحی، اجرای احداث و بهره برداری کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری است و به دو بخش پیشگیرانه و ارتقابخش تقسیم بندی می‌گردند. راهکارهای پیشگیرانه با توجه به پیامدهای منفی ناشی از اجرای پروژه ، جلوگیری از آثار مخرب آن و راهکارهای ارتقابخش برای تقویت پیامدهای مثبت ناشی از اجرای پروژه کتابخانه، سالن ورزشی و سالن غذاخوری پیشنهاد و پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری بر اساس راهکارها و الزامات ارائه شده در این جداول تدوین می‌شود. مشاورین محترم می‌توانند با مراجعه به جداول کاربست مذکور، اقدامات فرهنگی اجتماعی را برای پیوست فرهنگی اجتماعی طراحی نمایند. اقداماتی که پیشنهاد می‌شوند بایستی پاسخگوی الزامات کاربست و موجب تعالی فرهنگی اجتماعی احداث و بهره برداری کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری باشند.

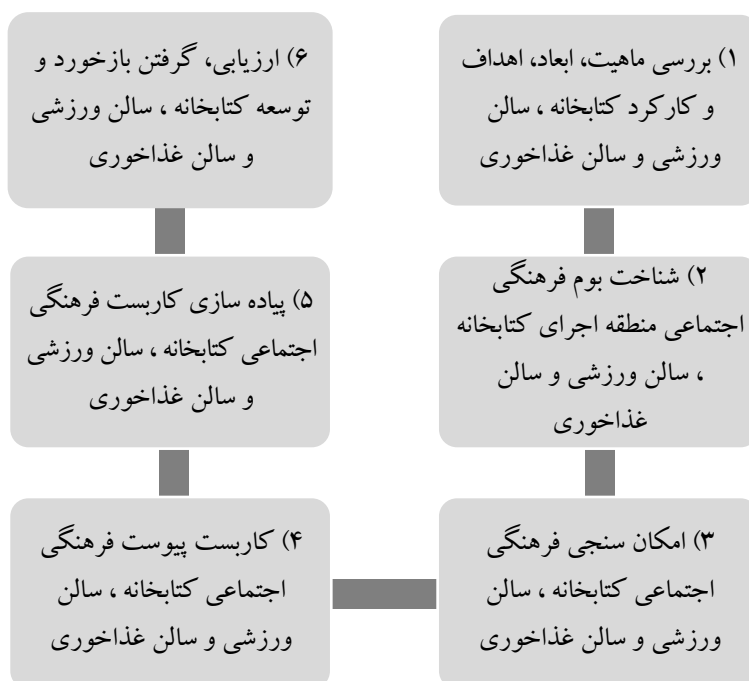
ماده ۴: فرایند پیوست فرهنگی اجتماعی

پیوست فرهنگی اجتماعی ورزشگاه در ۶ مرحله کلان صورت می‌پذیرد که به شرح زیر است:

- ۱- بررسی ماهیت، ابعاد، اهداف و کارکرد کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری
- ۲- شناخت بوم فرهنگی اجتماعی منطقه اجرای کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری
- ۳- امکان‌سنجی فرهنگی اجتماعی احداث کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری
- ۴- کاربست پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری
- ۵- پیاده سازی کاربست پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری در زمان بهره برداری
- ۶- ارزیابی، گرفتن بازخورد و توسعه کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

این دستورالعمل نیز بر اساس مراحل پیش گفته تدوین شده و مدیران محترم دانشگاه/دانشکده و مشاورین پروژه‌های کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری بایستی طبق مراحل ذیل نسبت به تهیه پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه ، سالن ورزشی و سالن غذاخوری اقدام نمایند.

نمودار ۱: فرایند تدوین دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی کتابخانه، سالن ورزشی و سالن غذاخوری

جدول ۱: کاربرست شاخص‌ها و ملاحظات پیوست فرهنگی احداث، طراحی و بهره‌برداری

سالن ورزشی

ناظر به			راهکار	شاخص راهبردی	مولفه
بهره‌برداری	احداث	طراحی			
طراحی احداث و بهره‌برداری			۱- استفاده از بالابر و آسانسور به منظور تامین دسترسی به طبقات برای افراد توانخواه و در نظر گرفتن جایگاه مخصوص برای ایشان در قسمت تماشاگرها	کرامت	هویت دینی، انقلابی و ملی
طراحی و احداث			۲- تعبیه رمپ و رعایت ملاحظات فنی در ورودی و خروجی سالن‌های ورزشی		
طراحی			۳- استفاده از نور طبیعی، جهت کاهش مصرف انرژی در طول روز		
بهره‌برداری			۴- استفاده از رنگ‌های روشن و تجهیزات با رنگ مناسب در جهت انگیزی بخشی و ایجاد نشاط در مخاطبین فضا		
بهره‌برداری			۵- رعایت حداکثری استانداردهای تهویه هوا و مطبوع‌سازی محل سالن ورزشی		
طراحی و احداث			۶- تامین مکان استراحت، نمازخانه و فروشگاه جهت رفاه حال استفاده‌کنندگان		
بهره‌برداری			۷- وجود جعبه کمک‌های اولیه		
بهره‌برداری			۸- امکان برقراری ارتباط سریع با اورژانس در مواقع ضروری		
احداث و بهره‌برداری			۹- اتخاذ تدابیر حداکثری جهت کاهش آلودگی صوتی بویژه در سالنهای ورزشی		
طراحی و احداث			۱۰- تعبیه رختکن در سالنهای ورزشی با امکان ایمنی مناسب جهت رفاه حال مخاطبین		

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

ناظر به	راهکار	شاخص راهبردی	مولفه
طراحی و احداث	تعییه پارکینگ مناسب با توجه به ظرفیت سالن، جهت جلوگیری از ایجاد مزاحمت برای همسایگان		
احداث	استفاده از مصالح عایق صدا جهت جلوگیری از انتقال صدا و ایجاد مزاحمت برای همسایگان		
احداث و بهره برداری	استفاده از پوشش گیاهی در فضای باز سالن های ورزشی جهت کنترل انتقال صدا به ساختمان های مجاور		
طراحی، احداث و بهره برداری	رعایت فاصله زمانی مناسب در برگزاری سانس های آقایان و بانوان و حفظ حریم خصوصی افراد		
طراحی، احداث و بهره برداری	رعایت حریم بین فضاهای رختکن و در نظر گرفتن مکان های خاص تعویض لباس به منظور رعایت حریم شخصی		
طراحی، احداث و بهره برداری	کنترل مشرفیت و دید از بیرون به درون مجموعه ورزشی		
طراحی، احداث و بهره برداری	عدم امکان اشراف به فضاهای روباز ورزشی برای استفاده بانوان و رعایت اقتضائات بانوان با مشورت و اخذ نظرات ایشان	حدود شرعی	
طراحی، احداث و بهره برداری	کنترل مشرفیت ساختمانهای اطراف به فضاهای سرباز مجموعه های ورزشی (استفاده از شیشه های مات)		
طراحی، احداث و بهره برداری	کنترل مشرفیت طبقات سالن های ورزشی به منازل اطراف یا خوابگاه ها حین و بعد از احداث		
بهره برداری	تناسب سازی و ترویج توجه به شعائر مذهبی در سالن های ورزشی در ایام زمانی خاص در سال مانند ماه مبارک رمضان، ایام محرم، لیالی قدر و ...		هویت دینی، انقلابی و ملی
بهره برداری	استفاده از احادیث و جملات شاخص مروج فضائل اخلاقی ورزشی و روحیه پهلوانی مرتبط و ناظر به تعاملات و رفتارهای رخ دهنده در سالن/محوطه ورزشی	شعائر و نمادهای دینی، انقلابی و ملی	
بهره برداری	تبلیغ و اطلاع رسانی جذاب و هنری پیرامون مراسم های مرتبط و مناسبت های ملی نظیر روز قدس، دهه فجر، روز دانش آموز ، روز ملی شدن صنعت نفت و... و مناسبت های مذهبی نظیر: محرم، رمضان، شهادت ها و اعیاد دینی و... در سالن/محوطه ورزشی		
بهره برداری	استفاده از احادیث و جملات شاخص افراد تاثیرگذار همچون حضرت امام و مقام معظم رهبری در ارتباط با اهمیت ورزش برای جوانان		

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

ناظر به	راهکار	شاخص راهبردی	مولفه
احداث و بهره برداری	استفاده از نقوش هندسی و اسلیمی در زیباسازی فضای سالن ورزشی		
احداث و بهره برداری	طراحی المان‌های ایرانی اسلامی در ورودی و محل سالن/محوطه ورزشی		
احداث و بهره برداری	نصب پرچم جمهوری اسلامی ایران در محل ورودی و سردر سالن/مجموعه ورزشی		
احداث و بهره برداری	طراحی یک فضای در ورودی سالن/محوطه ورزشی که با بهره‌گیری از عنصر آب و گیاه خلق آرامش و زیبایی می‌نماید		
طراحی، احداث و بهره برداری	تعیین نمازخانه با کیفیت و مناسب به تناسب برآورد کمی در محل ورزشگاه		
بهره برداری	رعایت کامل و حداکثری زبان فارسی در فضای تردد و ارائه خدمات ورزشگاه		
بهره برداری	توجه خاص به توسعه کمی مخاطبان رشته‌های ورزشی حماسی و مفرح مورد تاکید فرهنگ اسلامی مانند تیراندازی و شنا و...		
بهره برداری	استفاده از نام مشاهیر ورزشی (بویژه شهدای ورزشکار مانند شهید ابراهیم هادی و شهید صدرزاده و... و شخصیت‌های معروف به جوانمردی) شاخص ایران برای نام گذاری سالن/مجموعه ورزشی	مشاهیر دینی، انقلابی و ملی	
بهره برداری	برگزاری همایش‌های آشنایی با مفاخر ملی ورزشی یا در نظر گرفتن بزرگداشت این عزیزان به عنوان بخشی از برنامه‌های مسابقات ورزشی در جهت افزایش انگیزه جوانان		
بهره برداری	دیوارنگاری بخش از سالن ورزشی با محوریت معرفی شهدای ورزشکار و مشاهیر شاخص ورزشی		
بهره برداری	استفاده از تبلیغات در جهت ماندگاری ورزش‌های بومی (برگزاری همایش‌های معرفی ورزش‌های بومی و محلی، دعوت از چهره‌های ماندگار ملی جهت آشنایی با ورزش‌های بومی و محلی)	سنت‌های ملی و بومی و محلی	
بهره برداری	استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای و شبکه‌های مجازی در جهت ایجاد جذابیت برای ورزش‌های بومی و محلی		
بهره برداری	ایجاد رقابت و تعریف بازی‌های محلی در جهت ماندگارسازی ورزش‌های بومی و محلی		
بهره برداری	برنامه‌ریزی جدی برای فرهنگ‌سازی روحیه کار گروهی و تیمی در قالب و متن برنامه‌های ورزشی جمعی و اولویت قراردادن رشته‌های ورزشی گروهی	تعامل	اطاعت از بنده

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

ناظر به	راهکار	شاخص راهبردی	مولفه
بهره برداری	۳۷- نصب چند محتوای اخلاقی کلیدی در چند نقطه ورزشگاه در مورد اهمیت اخلاق ورزشکاری و جوانمردی در حین مسابقه و رقابت		
طراحی	۳۸- جانمایی سالن ورزشی در دانشگاه به نحوی که منجر به ایجاد فضاهای ناامن و بی دفاع نگردد.	آسیب‌های اجتماعی	عدالت
بهره برداری	۳۹- در نظر گرفتن تعدادی سانس های رایگان یا با تخفیف حداکثری برای افراد ساکن محله در صورت احداث سالن ورزشی در مناطق محروم شهری	فرهنگ همیاری	
بهره برداری	۴۰- معرفی و ترویج فرهنگ مردم داری ، همیاری و توجه به محرومین به عنوان یک خلق ورزشکاری و پهلوانی و در صورت امکان نمادسازی آن داخل سالن ورزشی		
طراحی ، احداث و بهره‌برداری	۴۱- متروک و مخوف نبودن فضاهای اطراف محل سالن ورزشی		
بهره برداری	۴۲- افزایش روشنایی و نورپردازی در فضای داخل و بویژه خارج و اطراف ورزشگاه	امنیت عمومی	امنیت
بهره برداری	۴۳- وجود انتظامات و نگهبانی در محیط سالن ورزشی		
بهره برداری	۴۴- وجود دوربین های مدار بسته به منظور افزایش امنیت		
بهره برداری	۴۵- مراقبت جدی ، تعریف شده و آموزش دیده کارکنان سالن ورزشی در جهت کنترل رفتارهای نامتناسب و نامتعارف		
بهره برداری	۴۶- کنترل وقوع رفتارهای ناهنجار و انتشار تصاویر خصوصی در جهت تحویل تلفن های همراه و هرگونه دوربین در سانس های بانوان		
بهره‌برداری	۴۷- استفاده حداکثری از امکانات سالن و مجموعه ورزشی برای گذران اوقات فراغت دانشجویان و اولویت اوقات فراغت (روزهای آخر هفته و ساعات عصر و شب) نسبت به سایر اوقات ایام و هفته در برنامه ریزی ورزشی برای دانشجویان	فراغت	تعلیم و تربیت
بهره‌برداری	۴۸- طراحی برنامه‌های ورزش صبحگاهی عمومی در راستای فرهنگ سازی این رفتار مهم و موثر بخصوص برای دانشجویان خوابگاهی		

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به	
			طراحی	بهره برداری
آموزش			بهره برداری	۴۹- اطلاع رسانی و آگاهی بخشی عمومی نسبت به اهمیت، ضرورت و فوائد ورزش برای دانشجویان با تاکید بر اصول شش گانه سلامتی در طب ایرانی
			بهره برداری	۵۰- ایجاد بخش دائمی اطلاع رسانی در مجموعه ورزشگاه پیرامون اهمیت، تاثیر، اصول و فنون ورزش سالم و مفید
			بهره برداری	۵۱- برپایی هفتگی یا ماهانه میز مشاوره اصول و الزامات ورزش سالم و مفید در ورزشگاه با متخصصین مربوطه یا قهرمانان ورزشی استان
سرمایه اجتماعی	اعتماد		احداث	۵۲- اطلاع رسانی مناسب نسبت به زمان بهره برداری پروژه ، امکانات، کیفیت طراحی و شرایط ایمن و سالم سالن ورزشی به صورت دائمی در محل ورزشگاه
			احداث	۵۳- استفاده از ظرفیت خیرین و سرمایه گذاران محلی در اجرا و بهره برداری مجموعه های ورزشی
			طراحی	۵۴- برگزاری جلسات هم افزایی برای کسب نظرات ذینفعان پروژه
			بهره برداری	۵۵- پیش بینی شرایط مشارکت دانشجویان مستعد و علاقه مند در اداره ، داوری مسابقات و مربی گری سالن ورزشی در قالب کار پاره وقت
			بهره برداری	۵۶- تاکید بر آموزش و رعایت قوانین دقیق و کامل و اطلاع رسانی مناسب مقررات استفاده از فضای داخلی سالن ورزشی
نظم و انضباط	مسئولیت پذیری		بهره برداری	۵۷- نصب تذکرات و موارد مهم و حیاتی رفتار ایمن و قانونی در چند نقطه سالن ورزشی
			بهره برداری	۵۸- اطلاع رسانی از برنامه زمانی سالن ورزشی جهت استفاده از خدمات آن برای دانشجویان و پایبندی به برنامه ریزی انجام شده
			بهره برداری	۵۹- اطلاع رسانی دائمی الزامات رفتار ایمن و قانونی دانشجویان در استفاده از فضای سالن ورزشی در هنگام ورود به آن در قالب بروشور و تابلوی اعلانات
سلامت			بهره برداری	۶۰- اطلاع رسانی دستورالعمل جامع الزامات و اصول ورزشی دانشجویان مبتنی بر توصیه های طب ایرانی و آموزش آن

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

ناظر به	راهکار	شاخص راهبردی	مولفه
بهره برداری	۶۱- رعایت دقیق چک لیست و اجرای شرایط احداث ایمن و سالم		
بهره برداری	۶۲- فرهنگ سازی و ترویج جدی، با برنامه و دائمی اهمیت و ضرورت رعایت موارد بهداشتی و نظافت سالن و مجموعه ورزشی در جهت پیشگیری از نامطلوب شدن فضای تنفسی و مراقبت از زیبایی و تمیزی ورزشگاه و حفظ سلامت دانشجویان		
بهره برداری	۶۳- رعایت چک لیست کامل اجرای استانداردها و الزامات بهداشتی محیط سالن ورزشی		
بهره برداری	۶۴- رعایت کامل و بکارگیری حداکثری تجهیزات نوین و مطلوب تهویه کننده هوا بویژه در محل سالن ورزشی و تعویض لباس		
بهره برداری	۶۵- برگزاری دوره های فوق برنامه مهارت های ورزشی در جهت افزایش مهارت های حرفه ای ورزشی و شناسایی استعداد های برتر ورزشی دانشجویان	سرمایه فرهنگی عینیت یافته	سرمایه فرهنگی
بهره برداری	۶۶- برگزاری انواع مسابقات و لیگ های ورزشی و تجلیل از قهرمانان و برندگان این مسابقات		
بهره برداری	۶۷- برنامه ریزی جهت توزیع عادلانه و متوازن دسترسی به سالن و مجموعه ورزشی بین دانشجویان		
طراحی و احداث	۶۸- تدوین آیین نامه دقیق مکان یابی و الزامات طراحی و احداث سالن ورزشی با توجه به شرایط و اقتضائات خاص این محیط در زمینه فعالیت ورزشی	برنامه ریزی	
بهره برداری	۶۹- ایجاد سامانه و درگاه ارتباطی دائمی در محیط سالن ورزشی برای دریافت گزارشات تخلفات، پیشنهادات، انتقادات و و پیش بینی فرایند مشخص و شفاف پاسخ گویی و رسیدگی به موارد منعکس شده دانشجویان و برخورد با تخلفات احراز شده	نظارت و ارزیابی	مدیریت
بهره برداری	۷۰- خودارزیابی سالانه و بازدیدهای کسب تجربه سالن های ورزشی سایر دانشگاه های استان و سایر دانشگاه های علوم پزشکی به لحاظ عملکرد مدیریتی و ارائه خدمات و نوآوری و اقدامات ویژه		

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

ناظر به			راهکار	شاخص راهبردی	مولفه
بهره برداری	احداث	طراحی			
طراحی، احداث و بهره‌برداری			۷۲- توجه ویژه به بهره‌وری منابع انسانی و اقدامات لازم در جهت کاهش هزینه‌ها و افزایش استفاده کنندگان دانشجویی و افزایش رضایتمندی دانشجویان	اقتصاد مقاومتی	کارآمدی
احداث و بهره‌برداری			۷۳- استفاده از مصالح و تجهیزات باکیفیت ایرانی		

جدول ۲: کاربری شاخص ها و ملاحظات پیوست فرهنگی احداث ، طراحی و

بهره برداری

کتابخانه / سالن مطالعه

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به		
			طراحی	احداث	بهره برداری
هویت دینی، انقلابی و ملی	دین و معرفت	۱. تعبیه فضای گفتگوهای آزاد فکری و معرفی و تدوین یک سناریو و فرایند برای آن به صورت جذاب و مرحله‌ای هدفمند در جهت حل معماهای ذهنی کارآمدی و مفید بودن دین و دریافت پاسخ شبهات رایج دینی با بهره‌گیری از منابع مکتوب	طراحی، احداث و بهره برداری		
		۲. پیش بینی مکان سیر نمایشگاهی به صورت دائمی در جهت معرفی سیر تحول، تکامل و تعالی فرهنگ و تمدن اسلامی و مقایسه انتقادی با فرهنگ و تمدن غربی	بهره برداری		
		۳. وجود سطح شیبدار برای اتصال فضای پارکینگ به مسیر قابل دسترس	طراحی و بهره برداری		
	کرامت	۴. استفاده از سطح شیبدار با عرض حداقل ۱۲۰ سانتی‌متر برای ورودی کتابخانه	طراحی		
		۵. نصب میله دستگرد در طرفین سطح شیبدار (ارتفاع میله دستگرد از کف سطح شیبدار برای شخص نشسته ۷۵ سانتی‌متر، برای شخص ایستاده ۸۵ سانتی‌متر و برای کودکان ۶۰ سانتی‌متر باشد) / حداکثر قطر میله دستگرد ۳/۵ سانتی‌متر و حداقل فاصله بین آن و دیوار ۴ سانتی‌متر باشد)	احداث		
		۶. مسقف بودن سطوح شیبدار و ورودی ساختمان	احداث		
		۷. مناسب‌سازی ورود به کتابخانه برای استفاده معلولان (عرض هیچ در داخلی واحد معلولین نباید کمتر از ۱۰۰ سانتی متر باشد)	احداث		
		۸. استفاده از رنگ‌های روشن (نظیر سفید یا سبز) برای دیوارهای سالن مطالعه و کتابخانه (وسعت بخش و آرامش‌بخش است) / نصب تصاویر زیبا از طبیعت و جملات امیدآفرین	احداث و بهره برداری		
		۹. اضافه کردن نورهای زرد، قرمز و قهوه‌ای در کنار نور مصنوعی فلورسنت برای گرم کردن رنگ روشن	احداث و بهره برداری		
		۱۰. استفاده از رنگ‌های سفید، سبز، کرم، خاکستری و قهوه‌ای برای کف پوش کتابخانه	احداث و بهره برداری		
		۱۱. استفاده از رنگ سفید، خاکستری و کرم برای سقف کتابخانه‌های دانشگاهی	احداث و بهره برداری		
		۱۲. اجتناب از به کارگیری رنگ‌های متعدد در محیط کتابخانه و سالن مطالعه	احداث و بهره برداری		
		۱۳. برابر نبودن طیف رنگ‌های به کار گرفته شده در محیط کتابخانه (میزان یکی از دیگری بیشتر باشد تا رنگ زمینه اصلی، تاثیر و غلبه خود را نشان دهد).	احداث و بهره برداری		
		۱۴. ایجاد مکان مناسب برای صرف غذای مخاطبین.	بهره برداری		
		۱۵. لحاظ نمودن سرویس بهداشتی در وضعیت مناسب و متناسب با گروه‌های سنی و خاص، نصب آبخوری و نیز نصب سیستم تهویه مطبوع	طراحی و بهره برداری		
		۱۶. توجه به شرایط ایمن، استاندارد و با کیفیت مطلوب نسبت به مواردی همچون وضعیت میز و صندلی، کیفیت و میزان نور، دکوراسیون، دما و ... هم برای سالن مطالعه و هم کتابخانه	بهره برداری		
		۱۷. استفاده از میزهای مطالعه تفکیکی با صندلی راحت برای نشستن طولانی مدت مجهز به چراغ مطالعه رومیزی با قابلیت تنظیم دستی نور لامپ سالن مطالعه / کتابخانه	بهره برداری		
		۱۸. یکسان بودن نقشه طبقات و ایجاد زون‌های مجهز نظیر زون جستجو در اینترنت، کار گروهی، منابع و مکان استراحت برای کاربران کتابخانه	طراحی		

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به		
			طراحی	احداث	بهره برداری
		۱۹. تعیین مبلمان مناسب و استاندارد در فضای انتظار دریافت کتاب.	بهره برداری		
		۲۰. پیش‌بینی پارکینگ اختصاصی برای معلولان که با علامت مخصوص مشخص شده است (نظیر استفاده از تابلوی پارکینگ مخصوص افراد معلول)	طراحی و بهره‌برداری		
		۲۱. توجه به مؤلفه‌هایی نظیر قابلیت دسترسی، بعد مسافت، سکوت، امنیت، جلوه‌های بصری و امکان گسترش آتی در مکان‌یابی کتابخانه‌های درون دانشگاهی	طراحی، احداث و بهره‌برداری		
		۲۲. جلوگیری از شلوغی و مشکلات رفت و آمدی در حین ساخت یا تعمیرات کتابخانه	احداث		
روحیه انقلابی و عزتمندی		۲۳. پیش‌بینی یک فضای دائمی معرفی و سیر نمایشگاهی مراحل رخداد و پیشرفت انقلاب اسلامی به صورت مستند، هدفمند و هنرمندانه	بهره برداری		
		۲۴. پیش‌بینی یک بخش مستقل برای کتب مربوط به تاریخ ایران با تاکید بر دوران معاصر و انقلاب اسلامی	بهره برداری		
		۲۵. نصب تصاویر زیبا و آرامش بخش از شهدا در سالن مطالعه و در نظر گرفتن یک بخش مسفل تحت عنوان روایت عزت و عزت آفرینان ایران زمین با تاکید بر کتب مرتبط با شهدای سلامت ، خدمت ، مدافع حرم ، امنیت و دفاع مقدس	بهره برداری		
اخلاق و رفتار حرفه ای		۲۶. ایجاد یک فضای فیزیکی انعطاف پذیر که تامین کننده آموزش دانشجویان از طریق فضای مطالعه فردی و فضای مطالعه گروهی کوچک و آرام باشد.	طراحی		
		۲۷. کاهش میزان شلوغی سالن مطالعه و فضای کتابخانه از طریق طراحی مبلمان مناسب و تنوع استفاده از آن در فضای کتابخانه	طراحی		
		۲۸. تدوین شیوه‌نامه تعامل و پوشش کارکنان و مخاطبین مبتنی بر موازین اسلامی.	بهره برداری		
		۲۹. سلسله مراتب دسترسی به ورودی کتابخانه سالن مطالعه و تفکیک ورودی	طراحی و بهره‌برداری		
		۳۰. رعایت سلسله مراتب در دسترسی‌ها برای شکل‌گیری حریم دسترسی	طراحی		
		۳۱. استفاده از مصالح مترکم با هدف ایجاد پوشش صوتی برای کتابخانه	احداث		
هویت دینی، انقلابی و ملی		۳۲. توجه به انتخاب و نصب احادیث و جملات دینی و اشعار و کلمات قصار مرتبط به اهمیت و تاثیر مطالعه، موفقیت ، امید به آینده ، وطن دوستی و خدمت به مردم ، کسب علم و آداب مربوط به آن و موضوعات مرتبط دیگر در سالن مطالعه	بهره برداری		
		۳۳. تبلیغ و اطلاع‌رسانی جذاب و هنری پیرامون مناسبت‌های ملی نظیر روز قدس، دهه فجر، روز دانش-آموز ، روز ملی شدن صنعت نفت و... و مناسبت‌های مذهبی نظیر: محرم، رمضان، شهادت‌ها و اعیاد دینی و... در کتابخانه	بهره برداری		
		۳۴. طراحی المان‌های ایرانی اسلامی در ورودی فضای کتابخانه	احداث و بهره برداری		
		۳۵. استفاده از عنصر گیاه و آب در ورودی و داخل کتابخانه در جهت لطافت و زیبایی محیط و کاهش حس کسل‌کنندگی آن / سالن مطالعه	احداث و بهره برداری		
		۳۶. نصب آرم و پرچم جمهوری اسلامی در فضای ورودی کتابخانه.	احداث و بهره برداری		
		۳۷. استفاده از نقوش هندسی و اسلیمی در زیباسازی فضای کتابخانه/سالن مطالعه .	احداث و بهره برداری		
		۳۸. بهره‌گیری از عطرهای طبیعی آرام‌بخش برای معطر نمودن فضای مطالعه و کتابخانه	بهره برداری		
		۳۹. رعایت کامل و حداکثری زبان فارسی در فضای تردد و ارائه خدمات کتابخانه	بهره برداری		
		۴۰. بهره‌گیری از المان‌های زیبا و معنابخش در ورودی و داخل فضای کتابخانه در راستای افزایش حس نمادین به مطالعه و کتابخوانی	بهره برداری		
		۴۱. مکان‌یابی محل مطالعه در فضایی که مشرف به مناظر طبیعی و فضای سبز باشد	طراحی		
		۴۲. پیش‌بینی نمازخانه با کیفیت و وسعت مناسب.	طراحی، احداث و بهره برداری		
		۴۳. استفاده از نام مشاهیر علمی شاخص ایران ، شهدای سلامت و شهدای خدمت برای نام‌گذاری فضای کتابخانه و ایجاد سکانس‌های دیوارنگاری‌های اطراف و داخل کتابخانه	بهره برداری		

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به		
			طراحی	احداث بهره برداری	
مشاهیر دینی، انقلابی و ملی		۴۴. در نظر گرفتن یک بخش ویژه جهت معرفی منابع مکتوب و سیر نمایشگاهی مشاهیر مختلف تاریخ ایران زمین به همراه معرفی خدمات ویژه آنها	بهره برداری		
			اماکن هویتی	طراحی	۴۵. توجه به شکل و فرم و ترکیبات به کار رفته در ساختمان های مجاور و بافت پیرامونی کتابخانه
				طراحی	۴۶. عدم تلاش برای بزرگ نمایی و جداسازی نمای کتابخانه از نمای ساختمان های اطراف
				طراحی	۴۷. توجه به زیبایی بافت، سادگی طراحی در عین توجه به نظم، وحدت، ارتباط و وابستگی، تعادل و هماهنگی و پرهیز از تضاد زیاد
خانواده		۴۸. در نظر گرفتن فلسفه های ویژه مربوط به آثار علمی ایرانی و بین المللی ، منابع مکتوب اسلامی و دین محور در حوزه تشکیل و تحکیم خانواده با یک طراحی ویژه و جذاب	طراحی و بهره برداری		
			طراحی	۴۹. عدم مکان یابی کتابخانه در فضای ناامن دانشگاه	
عدالت	آسیب های اجتماعی	۵۰. ایجاد امکان اشراف و نظارت طبیعی از داخل ساختمان بر فضاهای داخلی و خارجی	بهره برداری		
			بهره برداری	۵۱. نصب دوربین های مدار بسته برای کنترل رفت و آمد افراد به کتابخانه	
	فرهنگ همیاری		۵۲. برگزاری برنامه های مبادله و هدیه کتاب میان دانشجویان و اساتید با محوریت نذر فرهنگی	بهره برداری	
امنیت عمومی		۵۳. متروکه و ترسناک نبودن فضاهای اطراف محل کتابخانه	طراحی ، احداث و بهره برداری		
			بهره برداری		۵۴. وجود دوربین های مدار بسته به منظور افزایش امنیت
			بهره برداری		۵۵. افزایش روشنایی و نورپردازی در سالن مطالعه و فضای داخل و خارج کتابخانه
			بهره برداری		۵۶. وجود حراست و نگهبانی آموزش دیده و مودب به رفتار مودبانه و کرامت محور در کتابخانه
			بهره برداری		۵۷. اطلاع رسانی دائمی پیرامون استانداردها و الزامات مطالعه سالم و مفید در فضای کتابخانه
مطالعه		۵۸. در نظر گرفتن و طراحی ویژه و جذاب مکانی اختصاصی در کتابخانه برای دسترسی آزادانه و مطالعه کتاب های مرتبط با موضوعات عمومی نظیر سبک زندگی اسلامی ایرانی، حکمرانی اسلامی، اندیشه های امامین انقلاب ، دشمن شناسی و تاریخ استعمار ، اخلاق و معنویت ، استقلال فرهنگی، سیاسی، ازدواج و خانواده، جمعیت ، مدیریت زمان، رشد و تعالی شخصیت، عزت نفس، فرهنگ تفاهم و تعامل، سواد رسانه ای و ...	طراحی، احداث و بهره برداری		
			بهره برداری		۵۹. در نظر گرفتن ساعاتی در هفته برای مشاوره در زمینه مطالعه و کتابخوانی برای دانشجویان
			احداث و بهره برداری		۶۰. تدوین و اجرای مسابقات کتابخوانی به صورت فصلی با محوریت کتابهای موثر در حوزه سبک زندگی اسلامی ایرانی، حکمرانی اسلامی، اندیشه های امامین انقلاب ، دشمن شناسی و تاریخ استعمار ، اخلاق و معنویت ، استقلال فرهنگی، سیاسی، ازدواج و خانواده، جمعیت ، مدیریت زمان، رشد و تعالی شخصیت، عزت نفس، فرهنگ تفاهم و تعامل، سواد رسانه ای و ..
تعلیم و تربیت	مطالعه و پژوهش	۶۱. ایجاد نواحی خاص (زون های) مجهز نظیر اتاق (زون) جستجو در اینترنت و کار پژوهشی گروهی برای کاربران کتابخانه	طراحی، احداث و بهره برداری		
			بهره برداری		۶۲. ایجاد میز هوشمند راهنما جهت هدایت دانشجو برای دسترسی سریع و دقیق به منابع مطالعه و پژوهش خود
			طراحی، احداث و بهره برداری		۶۳. در نظر گرفتن تسهیلات و شرایط ویژه برای حمایت انجام پژوهش اعم از دسترسی به کتب، مکان استقرار و مطالعه، ساعات حضور در کتابخانه، استفاده از اینترنت پرسرعت و فراهم نمودن دسترسی به سایت های مرجع پژوهشی، اختصاص ساعاتی جهت مشاوره پژوهشی در هفته و ...
			طراحی، احداث و بهره برداری		۶۴. در نظر گرفتن بخشی جهت قرار گرفتن کتب مادر و مرجع پژوهشی و راهنمای روش شناسی پژوهش

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به	
			طراحی	اهداث بهره برداری
سرمایه اجتماعی	اعتماد	۶۵. در نظر گرفتن بخشی از کتابخانه برای نمایش دوره‌ای جدیدترین پژوهش‌ها، اختراعات و اکتشافات، فناوری‌ها، کتب و روش‌های پژوهشی در موضوعات مرتبط و دسته‌بندی شده	طراحی، اهداث و بهره‌برداری	بهره برداری
		۶۶. اجرای کارگاه‌های آموزشی در جهت افزایش مهارت‌های علمی و پژوهشی مرتبط برای دانشجویان	بهره برداری	بهره برداری
		۶۷. اطلاع‌رسانی مناسب نسبت به امکانات، کیفیت طراحی و شرایط ایمن و سالم کتابخانه به صورت دائمی در محیط تردد دانشجویان	بهره برداری	بهره برداری
		۶۸. اطلاع‌رسانی مناسب نسبت به منابع دانشی و مکتوب موجود در کتابخانه	بهره برداری	بهره برداری
	مشارکت	۶۹. برگزاری جلسات هم‌افزایی برای کسب نظرات ذینفعان پروژه	طراحی	طراحی
		۷۰. پیش‌بینی شرایط مشارکت دانشجویان در اداره کتابخانه در قالب کار پاره‌وقت	اهداث، طراحی و بهره‌برداری	بهره برداری
		۷۱. برگزاری فراخوان طرح و ایده چینی و تزیین محیط کتابخانه و سالن مطالعه	اهداث، طراحی و بهره‌برداری	بهره برداری
	مسئولیت‌پذیری قانون‌گرایی فرهنگ ایمنی	۷۲. بهره‌گیری از نظر دانشجویان و اساتید به صورت دوره‌ای در زمینه بروزرسانی، اصلاح و بهبود قوانین، امکانات و وضعیت اداره و بهره‌گیری فضای کتابخانه و سالن مطالعه	بهره برداری	بهره برداری
		۷۳. تدوین قوانین استفاده از فضای داخلی کتابخانه به تناسب نیاز مخاطبان	بهره برداری	بهره برداری
		۷۴. اطلاع‌رسانی از برنامه زمانی کتابخانه جهت استفاده از خدمات آن برای سایر دانشجویان		
۷۵. اطلاع‌رسانی دائمی الزامات رفتار ایمن و قانونی دانشجویان در استفاده از فضای کتابخانه در محل ورودی به کتابخانه				
۷۶. تدوین چک‌لیست دقیق و اجرای شرایط اهداث ایمن و سالم فضای مطالعه، نگهداری و عرضه کتاب تحت یک آیین‌نامه واحد سراسری				
سلامت	۷۷. مکان‌یابی بهینه اهداث کتابخانه با توجه به نیازمندی این مکان به فضای آرام و نبود آلودگی صوتی و فضای ناهنجار بصری	طراحی و اهداث	طراحی و اهداث	
	۷۸. توجه به شرایط خاص کاری کارکنان در محل مخزن و نگهداری کتاب و اعمال حداکثری شرایط و امکانات تامین‌کننده سلامت جسمی و روحی این محیط	طراحی، اهداث و بهره‌برداری	بهره برداری	
	۷۹. رعایت کامل و بکارگیری حداکثری تجهیزات نوین و مطلوب تهویه‌کننده هوا، بویژه در محل مخزن کتاب و سالن مطالعه	طراحی، اهداث و بهره‌برداری	بهره برداری	
	۸۰. توجه به الزامات خاص طراحی و استفاده از مصالحی نظیر عایق‌گیرهای صوتی در راستای کاهش حداکثری تأثیرات ناهنجاریهای صوتی رخ‌دهنده در اطراف محل کتابخانه	طراحی، اهداث	اهداث	
	۸۱. بررسی و اتخاذ تدبیر مناسب نسبت به تأثیرات پروژه بر آلودگی‌های بصری و صوتی حین و بعد از اهداث	طراحی، اهداث	اهداث	
سرمایه فرهنگی عینیت یافته	۸۲. برگزاری دائمی دوره‌ای نمایشگاه‌های معرفی و عرضه محصولات فرهنگی مفید و موثر در سبک زندگی سالم و بانشاط	بهره برداری	بهره برداری	
	۸۳. برگزاری فصلی یا حداقل سالانه معرفی سیرهای مطالعاتی و کارگاه مهارت‌های مطالعه و کتابخوانی	بهره برداری	بهره برداری	
	۸۴. برگزاری سالانه کارگاه معرفی و آشنایی با جدیدترین منابع علمی و کتب تولید شده به تناسب اقتضات علمی و آموزشی دانشجویان	بهره برداری	بهره برداری	
	۸۵. ایجاد یک بخش اختصاصی در کتابخانه برای ارائه آثار علمی تولید شده توسط اساتید و دانشجویان آن دانشگاه در راستای ارج نهادن به فعالیت‌های علمی.	بهره برداری	بهره برداری	
	۸۶. تدوین و اجرای مسابقات کتابخوانی با محوریت کتابهای سبک زندگی، خانواده، بصیرت و روشنگری موضوعات روز و ...	بهره برداری	بهره برداری	
۸۷. تدوین آیین‌نامه دقیق مکان‌یابی و الزامات طراحی و اهداث کتابخانه با توجه به شرایط و اقتضات خاص این محیط در زمینه نگهداری کتاب و سالن مطالعه	طراحی، اهداث	اهداث	اهداث	

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

ناظر به	راهکار	شاخص راهبردی	مؤلفه
بهره برداری	۸۸. ایجاد سامانه و درگاه ارتباطی دائمی در محیط کتابخانه برای دریافت گزارشات تخلفات، پیشنهادات، انتقادات و پیش بینی ساز و کار لازم	نظارت و ارزیابی	
بهره برداری	۸۹. فرایند مشخص و شفاف پاسخ گویی و رسیدگی به موارد منعکس شده دانشجویان		
بهره برداری	۹۰. تدوین چک لیست دائمی ارزیابی وضعیت خدمات الزامی محیط کتابخانه		
بهره برداری	۹۱. ارزیابی رنجه بندی سالانه کتابخانه های دانشگاه های علوم پزشکی به لحاظ عملکرد مدیریتی و ارائه خدمات و نوآوری و اقدامات ویژه		
طراحی، احداث و بهره برداری	۹۲. توجه عملی به جایگاه و ظرفیت کارآفرینی، اقتصاد دانش بنیان، تقویت و حمایت از تولید ملی، بومی- سازی، اقتصاد مردمی در ابعاد احداث و بهره برداری در قبل، حین و بعد از پروژه	امیدآفرینی ، روایت پیشرفت و کارآفرینی	کارآمدی
طراحی، احداث و بهره برداری	۹۳. در نظر گرفتن یک بخش ویژه در کتابخانه تحت موضوع اقتصاد دانش بنیان متناسب با اقتضانات مجموعه رشته های پزشکی		
بهره برداری	۹۴. معرفی و اطلاع رسانی دائمی موفقیت های حوزه سلامت (تجهیزات پزشکی ، واکسن و داروها و...) نمونه های موفق حرکت های دانش بنیان پزشکی محور در تابلوی اطلاع رسانی کتابخانه		

جدول ۳: کاربرت شاخص ها و ملاحظات پیوست فرهنگی احداث ، طراحی و بهره برداری

سالن غذاخوری

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به		
			طراحی	احداث	بهره برداری
هویت دینی، انقلابی و ملی	آداب غذاخوردن	۱. اطلاع رسانی آداب غذاخوردن از منظر آیات و روایات از طریق محتواهای هنری جذاب در دیواره های محیطی سالن غذاخوری	بهره برداری		
		۲. قرار گرفتن چند آداب مهم صرف غذا با یک طراحی هنری ویژه و جذاب در میز صرف غذا	بهره برداری		
		۳. تبیین اهمیت و تاثیر جدی غذاخوردن بر سلامت جسم، نفس و نشاط روحی و خلقیات انسانی از منظر آموزه های دینی و طب ایرانی	بهره برداری		
		۴. پیش بینی محتوای تذکر و تنبه نسبت به مقوله اسراف و کاهش دور ریز غذا و غذای باقیمانده و تبیین عواقب و پیامدهای جسمی و روحی آن از منظر آموزه های دینی و طب ایرانی	بهره برداری		
		۵. تعیین مکانی زیبا، دعوت کننده و مجهز برای شستشوی دست ها قبل و بعد از غذا در مکان ورود و خروج سالن غذاخوری جدای از مکان سرویس بهداشتی	طراحی، احداث و بهره برداری		
	کرامت	۶. تعبیه رمپ در ورودی و خروجی مجموعه سالن غذاخوری و استفاده از بالابر و آسانسور برای افراد توانخواه	طراحی واحداث		
		۷. ایجاد تناسب بین ارتفاع میزهای غذاخوری و ارتفاع ویلچر جهت بهره مندی افراد توان خواه و فراهم کردن شرایط کاهش زمان انتظار تحویل غذا به افراد توان خواه	طراحی واحداث و بهره برداری		
		۸. استفاده از نور طبیعی، جهت کاهش مصرف انرژی در طول روز	بهره برداری		
		۹. استفاده از رنگ های روشن در جهت انگیزه بخشی و ایجاد نشاط در مخاطبین فضا	بهره برداری		
		۱۰. استفاده از تجهیزات با رنگ مناسب در جهت تعریف هویت سالن غذاخوری و ایجاد آرامش در محیط	بهره برداری		
		۱۱. استفاده از رنگ های روشن در کف پوش مجموعه غذاخوری به منظور ایجاد حس طراوت و پاکیزگی	بهره برداری		

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به		
			طراحی	احداث	
			بهره برداری	بهره برداری	۱۲. اجتناب از به کارگیری رنگ‌های متعدد در محیط به منظور کنترل اغتشاشات بصری در محیط
			بهره برداری	بهره برداری	۱۳. تجهیز سالن های غذاخوری به دستگاه های تهویه هوا با توجه به مساحت و ظرفیت سالن
			طراحی و بهره برداری	طراحی و بهره برداری	۱۴. لحاظ نمودن سرویس بهداشتی و شستشوی دست به تعداد مناسب و متناسب با گروه‌های سنی و خاص، نصب سیستم تهویه مطبوع و نصب آبخوری
			بهره برداری	بهره برداری	۱۵. توجه به شرایط ایمن، استاندارد و با کیفیت مطلوب نسبت به مواردی همچون تجهیزات سرو غذا، میز و صندلی و ...
			بهره برداری	بهره برداری	۱۶. ارائه آموزش های مناسب به کارکنان آشپزخانه و نیروهای طبخ و توزیع غذا به منظور برخورد کریمانه با دانشجویان و سایر ذینفعان
			بهره برداری	بهره برداری	۱۷. تامین تعداد مناسب میز و صندلی راحت و با ارتفاع مناسب و ظروف سرو غذا با توجه به تعداد دانشجویان
			احداث و بهره‌برداری	احداث و بهره‌برداری	۱۸. توجه جدی به اعمال بهترین تجهیزات و رعایت عالی استانداردهای تهویه هوا و مطبوع‌سازی محل تهیه و صرف غذا
			بهره برداری	بهره برداری	۱۹. توجه به شرایط کیفی سرو غذا همچون تمیزی، دمای مناسب و ...
			احداث و بهره برداری	احداث و بهره برداری	۲۰. جلوگیری از شلوغی و مشکلات رفت و آمدی در حین ساخت و ساز و تعمیر و نگهداری
			هویت دینی، انقلابی و ملی / ارتباطات	حدود شرعی	
طراحی و احداث	طراحی و احداث	۲۲. رعایت اقتضائات بانوان در طراحی و ساخت سالن غذاخوری بانوان			
طراحی و احداث و بهره برداری	طراحی و احداث و بهره برداری	۲۳. استفاده از راهروهای مجزا برای دانشجویان دختر و پسر در مسیر سالن غذاخوری و تفکیک ورودی آقایان و بانوان			
طراحی و احداث	طراحی و احداث	۲۴. جلوگیری از ایجاد فضاهای ناامن و بی دفاع در راهروهای منتهی به سالن غذاخوری			
بهره برداری	بهره برداری	۲۵. رعایت شیوه‌نامه پوشش و تعاملات کارکنان و مخاطبین مبتنی بر کرامت انسانی و موازین اسلامی			
بهره‌برداری	بهره‌برداری	۲۶. پرهیز جدی از شرایط کاری مشترک کارکنان خانم و آقا در محل آشپزخانه و سالن غذاخوری			
بهره برداری	بهره برداری	۲۷. تناسب سازی و ترویج توجه به شعائر مذهبی در سالن های سالن غذاخوری در ایام زمانی خاص در سال مانند ماه مبارک رمضان، ایام محرم، لیالی قدر و ...			
بهره برداری	بهره برداری	۲۸. استفاده از احادیث و جملات شاخص مروج اخلاق اسلامی ناظر و مرتبط با تعاملات و رفتارهای مورد انتظار در سالن غذاخوری			
بهره برداری	بهره برداری	۲۹. تبلیغ و اطلاع‌رسانی جذاب و هنری پیرامون مناسبت‌های ملی نظیر روز قدس، دهه فجر، روز دانش آموز، روز ملی شدن صنعت نفت و ... و مناسبت‌های مذهبی نظیر: محرم، رمضان، شهادت‌ها و اعیاد دینی و ... در سالن غذاخوری			
احداث و بهره برداری	احداث و بهره برداری	۳۰. طراحی عناصر (المان‌های) ایرانی اسلامی و نصب پرچم جمهوری اسلامی ایران در ورودی و محل سالن غذاخوری			
احداث و بهره برداری	احداث و بهره برداری	۳۱. استفاده از نقوش هندسی و اسلیمی در زیباسازی فضای سالن غذاخوری و رعایت کامل زبان فارسی			

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به		
			طراحی	احداث	بهره برداری
		۳۲. طراحی فضایی در وسط سالن غذاخوری با بهره‌گیری از عنصر آب و گیاه برای خلق آرامش و زیبایی	احداث و بهره‌برداری		
		۳۳. تعبیه نمازخانه با کیفیت و مناسب به تناسب تعداد کارکنان آشپزخانه	طراحی، احداث و بهره‌برداری		
	خانواده	۳۴. تعبیه محیط‌های خانوادگی در سالن‌های غذاخوری برای دانشجویان متاهل جهت سرو غذا به صورت خانوادگی	بهره‌برداری		
	مشاهیر دینی، انقلابی و ملی	۳۵. استفاده از نام شهدا، مفاخر ملی و مشاهیر علمی شاخص ایران برای نام‌گذاری سالن غذاخوری	بهره‌برداری		
		۳۶. دیوارنگاری بخش از سالن غذاخوری با محوریت معرفی مفاخر ملی ایران	بهره‌برداری		
	سنت‌های ملی	۳۷. برگزاری جشنواره‌های غذایی به منظور آشنایی دانشجویان با غذاهای بومی و محلی	بهره‌برداری		
		۳۸. پیش‌بینی یک تابلوی اختصاصی یا نمایشگر دائمی برای نصب محتوای تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی پیرامون آداب و اصول تغذیه و غذا خوردن از منظر طب ایرانی و اصول مهم بهداشتی در راستای تبیین اهمیت تغذیه در سلامت	بهره‌برداری		
		۳۹. تعبیه یک تابلوی اختصاصی یا نمایشگر دائمی برای نصب محتوای تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی پیرامون معرفی انواع غذاهای ایرانی سالم و مفید و میزان کالری هر غذا	بهره‌برداری		
		۴۰. فراهم شدن امکان عرضه غذاهای بومی و محلی در کنار غذاهای رایج و برپایی ماهانه میز آشنایی با غذاهای بومی و محلی با مشارکت دانشجویان و امکان فروش آزاد در محل و ساعات صرف غذا	بهره‌برداری		
		۴۱. تبیین آموزه‌های اصیل و حکیمانه طب سنتی به همکاری معاونت فرهنگی در کنار برنامه روزانه تهیه و توزیع غذا	بهره‌برداری		
		۴۲. استفاده از علائم و تابلوهای راهنمایی در جهت آگاهی بخشی از مکان سالن غذاخوری دانشجویان	بهره‌برداری		
	اطلاعات	۴۳. استفاده از تابلوهای اطلاع‌رسانی در جهت اطلاع از برنامه غذایی هفتگی دانشگاه	بهره‌برداری		
		۴۴. استفاده از تابلوهای اطلاع‌رسانی به منظور اطلاع از زمان و نحوه فروش غذای روز به دانشجویان	بهره‌برداری		
		۴۵. عدم مکان‌یابی سالن غذاخوری در فضاهای ناامن و بی‌دفاع دانشگاه	طراحی		
	آسیب‌های اجتماعی	۴۶. توجه جدی و با برنامه نسبت فرهنگ‌سازی حساسیت ذهنی و رفتاری نسبت به اسراف در فرایند کامل تهیه و توزیع غذا بین کارکنان و دانشجویان و مقابله جدی با وقوع آن	بهره‌برداری		
		۴۷. وجود نظارت طبیعی از داخل ساختمان بر فضاهای داخلی و خارجی	بهره‌برداری		
		۴۸. نصب دوربین‌های مدار بسته برای کنترل رفت و آمد افراد به سالن غذاخوری	بهره‌برداری		
		۴۹. شناسایی نامحسوس و دقیق دانشجویان نیازمند و در نظر گرفتن راهکارهای کاهش هزینه‌های غذا برای این دانشجویان	بهره‌برداری		
	فرهنگ همیاری	۵۰. فرهنگ‌سازی کمک به محرومین با پوشش روزانه مشارکت دانشجویان در اعطای بخشی از غذای خود به محرومین و توزیع روزانه آن بین محرومین	بهره‌برداری		
		۵۱. متروک و مخوف نبودن فضاهای اطراف محل سالن غذاخوری	طراحی، احداث و بهره‌برداری		
	امنیت عمومی	۵۲. وجود دوربین‌های مدار بسته به منظور افزایش امنیت	بهره‌برداری		

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به		
			طراحی	احداث	بهره برداری
سرمايه اجتماعي	اعتماد	۵۳. افزایش روشنایی و نورپردازی در فضای داخل و خارج از سالن غذاخوری			بهره برداری
		۵۴. وجود حراست و نگهبانی در محیط سالن غذاخوری			بهره برداری
		۵۵. استفاده از پیمانکاران دارای کلیه مجوزهای مورد نیاز در جهت تامین غذای دانشجویان			بهره برداری
		۵۶. تامین مواد غذایی با کیفیت و ایرانی و برنامه غذایی واجد کالری مورد نیاز در تامین غذای دانشجویان			بهره برداری
		۵۷. استفاده از شیشه یا پخش زنده محیط طبخ غذا جهت رویت نحوه آماده سازی و سرو غذا توسط دانشجویان			بهره برداری
		۵۸. استفاده از دانشجویان فعال و اعضای شورای صنفی دانشگاه در جهت ارزیابی کننده دوره ای کیفیت غذا، نحوه سرو غذا و برنامه غذایی هفتگی دانشجویان			بهره برداری
		۵۹. استفاده از مشارکت دانشجویان و نظرسنجی مستمر از ایشان در طراحی برنامه غذایی و تنوع غذایی در برنامه هفتگی			بهره برداری
		۶۰. برگزاری جلسات هم افزایی برای کسب نظرات دانشجویان و سایر ذینفعان احداث و اداره سالن غذاخوری			بهره برداری
		۶۱. بهره گیری حداکثری از مشارکت دانشجویان در زمینه رعایت و اجرای قوانین و الزامات سالن غذاخوری			بهره برداری
		۶۲. استفاده از مشارکت دانشجویان در چیدمان فضا و محوطه آرایشی مجموعه سالن غذاخوری			بهره برداری
سلامت	مسئولیت پذیری قانون گرایی فرهنگ ایمنی	۶۳. اطلاع رسانی دائمی الزام به احترام متقابل با کارکنان و رفتار ایمن و قانونی دانشجویان در استفاده از محیط غذاخوری و حتی مطالبه گری در رفع اشکالات موجود			بهره برداری
		۶۴. رعایت دستورالعمل جامع فرایند کامل تدارک غذای دانشجویان مبتنی بر الزامات مهم طب ایرانی و دانش تغذیه			بهره برداری
		۶۵. ایجاد یک گروه متخصص مشورتی بهداشت ، تغذیه و طب ایرانی به عنوان پشتوانه کارشناسی برنامه غذایی ها و رویه های آماده سازی غذا			بهره برداری
		۶۶. تدوین و نظارت بر چک لیست کامل اجرای استانداردها و الزامات بهداشت محیط تهیه غذا با تاکید بر آموزه ها و فقه اسلامی و نظارت تعریف شده دائمی بر آنها			بهره برداری
		۶۷. اعمال حداکثری شرایط و امکانات تامین کننده سلامت جسمی و روانی کارکنان آشپزخانه			طراحی، احداث و بهره برداری
		۶۸. رعایت کامل و بکارگیری حداکثری تجهیزات نوین و مطلوب تهویه کننده هوا به ویژه در محل آشپزخانه			طراحی، احداث و بهره برداری
		۶۹. بررسی و اتخاذ تدبیر مناسب نسبت به تأثیرات پروژۀ بر آلودگی های بصری و صوتی حین و بعد از احداث			طراحی و احداث
		۷۰. تبلیغ و ترویج دائمی آداب مهم و حیاتی صرف غذا در محیط سالن غذاخوری با جذابیت های ادبی - هنری			بهره برداری
		۷۱. برگزاری برنامه آموزشی مهارت ها و دانش مورد نیاز کارکنان مرتبط بر اساس نظرات کارگروه تخصصی مشورتی			بهره برداری

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مؤلفه	شاخص راهبردی	راهکار	ناظر به		
			طراحی	احداث	بهره برداری
برنامه ریزی			طراحی، احداث و بهره برداری		
			۷۲. تدوین چک لیست کامل اجرای استانداردها و الزمات بهداشت محیط تهیه غذا با تاکید بر آموزه ها و فقه اسلامی و نظارت تعریف شده دائمی بر آنها		
			۷۳. اعمال حداکثری شرایط و امکانات تامین کننده سلامت جسمی و روانی و برنامه های فصلی یا سالانه تفریحی کارکنان آشپزخانه		
			۷۴. رعایت کامل و بکارگیری حداکثری تجهیزات نوین و مطلوب تهویه کننده هوا به ویژه در محل آشپزخانه		
			۷۵. بررسی و اتخاذ تدبیر مناسب نسبت به تأثیرات پروژه بر آلودگی های بصری و صوتی حین و بعد از احداث		
			۷۶. تدوین چک لیست دائمی ارزیابی اجرای استانداردها و الزمات دائمی لازم الاجرا در محیط سالن غذاخوری		
			۷۷. تعریف نمونه پژوهشی و ردیابی تغییرات سلامتی دانشجویان بر اثر استفاده از غذاهای دانشگاهی		
نظارت و ارزیابی			بهره برداری		
			بهره برداری		
			بهره برداری		
اقتصاد مقاومتی			بهره برداری		
			طراحی، احداث و بهره برداری		
			احداث و بهره برداری		
کارآمدی	اقتصاد مقاومتی		۷۸. استفاده از تجهیزات صنعتی ، مواد غذایی ایرانی در جهت کمک به تولیدکنندگان		
			۷۹. توجه ویژه به بهره وری و اقدامات لازم در جهت کاهش هزینه های طبخ و توزیع غذا و افزایش رضایتمندی دانشجویان		
			۸۰. صنعتی سازی فرآیند طبخ غذا و استفاده از مصالح و تجهیزات باکیفیت ایرانی		

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

ضمیمه اول : پیرامون پیوست فرهنگی اجتماعی

اندیشه پیوست فرهنگی که در تاریخ ۱۳۸۶/۹/۱۷ در رهنمودهای مقام معظم رهبری به شورای عالی انقلاب فرهنگی مطرح شد بدین معناست که طرح‌ها و سیاست‌های مهم اجرایی در همه زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، عمرانی و... باید پیوست فرهنگی داشته باشند. برای شناخت ابعاد اهمیت پیوست فرهنگی، ابتدا باید تلقی جامعی از مفهوم پیوست فرهنگی داشت.

۱- تعریف پیوست فرهنگی اجتماعی

مجموعه‌ای است برای شناسایی، اقدام و ارزیابی از آثار و پیامدهای فرهنگی اجتماعی طرح‌ها و فعالیت‌ها که پس از انجام مطالعات لازم و با استناد به مبانی نظری و اسناد بالادستی به ویژه نقشه مهندسی فرهنگی کشور متناسب با مقتضیات و شرایط جامعه، ضمن معرفی داده - ستاده یک سیاست اجرایی، طرح یا لایحه، پروژه یا هر فعالیت مهم دیگری با فرهنگ جامعه، با ارائه راهکارهای عملی برای تقویت آثار مثبت و حذف و کاهش پیامدهای مخرب آن در فرهنگ جامعه، راهنمای مجریان فعالیت‌ها و طرح‌ها در رعایت راهبردها، اعمال الزامات و استانداردهای مربوط و راهکارها در برنامه‌ها و اقدامات عملی در اجرای آن فعالیت خواهد بود.

شکل ۱: استخراج مفاهیم کلیدی از تعاریف پیوست فرهنگی

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری

ولی آن چه بایستی مورد تاکید ویژه قرار گیرد تعریفی است که پیرامون مفهوم پیوست فرهنگی در بند یازده کلیات نقشه مهندسی کشور ارائه شده است. در این تعریف، پیوست فرهنگی سندی است مشتمل بر مطالعات کارشناسی، مبین پیش‌بینی پی آمدهای فرهنگی و اعمال الزامات و استانداردهای مربوط در هر نوع طرح؛ تصمیم و اقدام کلان فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، حقوقی و قضایی متناسب با مقتضیات و شرایط جامعه در چارچوب نقشه مهندسی فرهنگی کشور.

۲- اهداف پیوست فرهنگی

اهداف پیوست فرهنگی نیز شامل اهداف اصلی و خرد هستند که هدف اصلی آن تأمین، تعمیق و به‌سازی حضور فرهنگ اسلامی ایرانی در موضوعات مهم سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی می‌باشد و اهداف فرعی نیز به شرح زیر هستند:

- پیش‌بینی چالش‌ها و پیامدهای فرهنگی و اجتماعی و تلاش برای مدیریت منطقی و نظام‌مند آنها.
- توسعه حضور مؤثر میدانی در جهت اجرایی و واقعی کردن سیاست‌ها و راهبردهای فرهنگی.
- ارتقای پیش و درک مشترک نسبت به ضرورت پیشرفت فرهنگی در کنار پیشرفت اقتصادی به ویژه در سطح نخبگان، مدیران و سرمایه‌گذاران.
- کمک به نهادینه کردن ارتباط بین دو حوزه مهندسی فرهنگی و مدیریت فرهنگی از طریق ساز و کار پیوست فرهنگی.
- هموارسازی نهادینه‌شدن پیشرفت پایدار، جامع، عادلانه با محوریت پاسخ به نیازهای معنوی و روانی زیست اجتماعی انسان‌ها در کنار توجه به نیازهای مادی آنها.

۳- ضرورت تدوین پیوست فرهنگی اجتماعی

پیوست فرهنگی اجتماعی ضرورتی است که همزمان با توسعه و مدرنیزاسیون ایجاد شده است. تجارب اجرای برنامه‌های توسعه در کشورهای مختلف جهان، نشان می‌دهد که عدم توجه به ابعاد رابطه صحیح بین قطب‌های توسعه با فرهنگ، علاوه بر آن که رشد کمی و کیفی رشد ملی را محدود می‌سازد، در بلندمدت به دلیل توسعه نامتوازن موجب عوارض منفی و بحران‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی می‌گردد. شناسایی تمام ابعاد رشد و توسعه اجتماعی و کیفیت تأثیرپذیری و تأثیرگذاری این ابعاد بر همدیگر از آن جهت اهمیت دارد که با درک صحیح از مسائل پیشرفت می‌توان با اقداماتی آگاهانه و پیشگیرانه در مرحله اول از خسارات احتمالی جلوگیری نمود و در مرحله دوم راهبردهای سازگار و برخاسته از فرهنگ خودی را طراحی و در برنامه پیشرفت ساری و جاری کرد. بدیهی است، پیوست فرهنگی اجتماعی علاوه بر وجه تسمیه خویش که بیانگر ایفای نقش ابزاری آن در قالب ضمیمه‌ای معنادار برای شفاف‌سازی وضعیت تصمیم‌گیری، مدیریت و اجرای طرح‌ها و برنامه‌هاست، در دقتی مفهومی نشانگر پیوند و پیوستگی سیستمی و تعاملات غیرقابل چشم‌پوشی میان ابعاد مختلف اجتماعی نیز محسوب می‌شود. در واقع پیوست نقطه پیوند میان یک بعد از موضوع و مسئله را با سایر ابعاد توضیح داده و مطابق کارکردهای فوق می‌تواند بهترین ابزار برای استانداردسازی عوارض یک طرح و برنامه در چارچوب تدابیر از پیش مشخص شده و همچنین سنجش کیفیت و کارآمدی و میزان توازن یک طرح و برنامه با سایر ابعاد اجتماعی تلقی شود. فرایند پیوست فرهنگی اجتماعی نقش بارزی در کنترل و نظارت نابسامانی‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی خواهد داشت و نارسایی‌های بخشهای مختلف توسعه را شناسایی کرده و با تکیه بر هویت ملی، چاره‌اندیشی خواهد کرد.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری

فرایند پیوست فرهنگی اجتماعی، شناخت و اصلاح موانع فرهنگی، افزایش اثربخشی فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را تسریع می‌بخشد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی حوزه فرهنگی اجتماعی همواره یکی از اصلی‌ترین اهداف انقلاب اسلامی بوده است. در این ساختار جاری کردن فرهنگ و ارزش‌های دینی و اخلاقی در جامعه و اداره‌ی زندگی بر پایه‌ی اصول اسلامی از اصلی‌ترین سیاست‌گذاری‌های فرهنگی از سوی رهبر انقلاب بوده است. به منظور اجرایی شدن هدف فوق، مهندسی فرهنگی به عنوان اصلی‌ترین راهبرد مدیریت فرهنگی در طرح الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت مطرح گردیده است. در این راهبرد پیوست فرهنگی در راستای مهندسی فرهنگ، مهندسی فرهنگی و مدیریت فرهنگی روشی برای عملیاتی کردن ایده‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌های فرهنگی در فضای عمل اجتماع است. هدف، دستیابی به مدلی واقع‌گرا، جامع‌نگر و آینده‌نگر است که در نتیجه‌ی آن بتوان به مدیریت و مهندسی حوزه‌های مختلف جامعه از جمله معماری و شهرسازی پرداخت. در فرآیند راهبردسازی نظام اسلامی متناسب با اهداف آن، رهبر معظم انقلاب اسلامی ذیل برنامه‌ی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، مهندسی فرهنگی را به عنوان آموزه و تاکتیک و پیوست فرهنگی را به عنوان ابزار، روش و برنامه‌ی استراتژیک، ارکان اصلی مدیریت فرهنگی در سطح راهبردی نظام فرهنگی، برای پیشرفت نظام اسلامی مطرح نموده اند. بنا به نظر معظم له مهندسی فرهنگی را در حوزه‌ی شهرسازی می‌توان باز طراحی، اصلاح و ارتقای شئون و مناسبات نظام‌های سیاسی - اجتماعی، نظام‌های فرهنگی و نظام اقتصادی سازنده‌ی شهر اسلامی دانست. در واقع جوهره و کارکرد مهندسی فرهنگی تحقق و تأمین نحوه‌ی تعامل مؤثر و ارتباط سازماندهی شده و پویای نظام‌های فوق با نظام ارزشی حاکم است که به عنوان برنامه‌ی تاکتیکی شاخص‌ها، ارزش‌ها و اصول اصلی راهبردی فرهنگی را در فرایندهای آفرینش و خلق اثر شهرسازی تبیین می‌نماید (جهان بخش و دل‌زنده، ۱۳۹۵).

۴- تدوین پیوست فرهنگی اجتماعی در اسناد حاکمیتی

رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی در آذرماه سال ۱۳۸۶ ضرورت تهیه پیوست فرهنگی برای طرح‌های گوناگون کشور را مورد تأکید قرار دادند و فرمودند: «در طرح‌های گوناگون که در کشور تنظیم می‌شود، طرح‌های پولی و مالی و عمرانی، حتماً یک پیوست فرهنگی وجود داشته باشد».

نظام‌نامه پیوست فرهنگی طرح‌های مهم و کلان کشور نیز در تاریخ ۱۳۹۲/۱/۲۱ به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسیده است. در این نظام‌نامه پیوست فرهنگی ابزاری در جهت ایجاد مصونیت و پیشگیری از پیامدهای منفی در عرصه فرهنگ و همچنین اقدامی در راستای ایجاد تحول و پیش‌برندگی در فرایندها و روش‌های مدیریت فرهنگی کشور مبتنی بر ارزش‌های فرهنگ اسلامی و در نهایت، عامل مؤثر در جهت ارتقای بهره‌وری معرفی می‌گردد. مهم‌ترین هدف نظام‌نامه پیوست فرهنگی ایجاد زمینه و شرایطی است که با ایجاد گفت‌وگو فراگیر اصلاح عملکرد فرهنگی تصمیمات مدیریتی در همه‌سازمان‌های اجرایی کشور، ضمن اینکه طرح‌های مهم به ویژه پروژه‌های عمرانی و اجتماعی، اقتصادی به نحو مطلوبی اجرا می‌شوند، ارزش‌های دینی، ملی و انقلابی نیز حفظ و تقویت گردند. نظام‌نامه پیوست فرهنگی، با هدف تبیین ضرورت، جایگاه، چستی، ساختار و الزامات قانونی مربوط به تدوین و اجرای پیوست فرهنگی در سطح کشور تهیه شده که ذیل نقشه مهندسی فرهنگی و ترسیم گره نقطه‌ی قانونی سامانه نظارت و ارزشیابی در نظام

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مدیریت راهبردی فرهنگی کشور است. در نقشه مهندسی فرهنگی کشور که در سال ۱۳۹۲ به تصویب شورای عالی انقلاب کشور رسیده است و برای افق ۱۴۰۴ ترسیم شده، به پیوست فرهنگی و ضرورت تدوین آن برای کلیه اقدامات کلان کشور اشاره می‌شود. در برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران، در بند دو ماده هشتاد، تهیه و تدوین پیوست‌های اجتماعی در طراحی کلیه برنامه‌های کلان توسعه‌ای، ملی و بومی با توجه به آثار محیطی آنها به منظور کنترل آثار یاد شده و پیشگیری از ناهنجاری‌های اجتماعی با تصویب شورای اجتماعی کشور اشاره می‌شود.

ضمیمه دو : پیرامون سالن ورزشی

به منظور بررسی سالن ورزشی تاریخچه اماکن ورزشی مورد بررسی قرار می گیرد. سپس تقسیم بندی اماکن ورزشی و ایمنی آن بحث می شود و در پایان این بخش شاخص ها و استانداردهای طراحی آن بررسی می گردد.

۱- تاریخچه اماکن ورزشی

نوع فعالیت ورزشی هر منطقه بر اساس نیازها و آداب و رسوم و فرهنگ افراد آن ساخته شده است. تاریخچه اماکن ورزشی را نمی توان به زمان خاصی نسبت داد. گزنفون، مورخ مشهور یونانی درباره ورزش ایران باستان می گوید: در هر شهر پارس محلی بود به نام الونزاکه میدان تعلیم فنون جنگی و ورزشها بود. این میدان چهار قسمت خاص کودکان، نوجوانان، مردان و کسانی که نمی توانستند اسلحه برگیرند، تقسیم شده بود. علاوه بر آن به مسابقات سوارکاری نیز اهمیت زیادی داده می شد. این مسابقات در زمین هایی به نام چرتا برگزار می شد. نام میدان اسب سواری در بعضی متون اسپرس یا اسپریس نیز آمده است. پس از حمله مغول بعد از حضور اسلام در ایران، تشکیلات بسیار دقیقی از طرف ایرانیان در تمام کشور به وجود آمد. در این تشکیلات، فردی محرمانه راهنمایی دسته ای از جوانان را عهده دار می شد، همچنین در تمام مملکت اماکنی به نام زورخانه احیا گردید. زورخانه مکانی بود که در وسط آن گودالی به عمق هفتاد تا نود سانتیمتر تعبیه شده بود و پنج تا شش متر بود. این تشکیلات در دوره صفوی نیز رونق خود را حفظ کرد. در تمدن آتن مدارس کشتی فعال بودند و از مهمترین استادیوم های ورزشی می توان آکادمی، لی سیوم و سینو سارجز را نام برد. مسابقات المپیک در المپیا هر چهار سال یک بار، مسابقات نی مین در نی میا و برنامه های نوجوانان در آتن هر دو سال یکبار انجام می شد. در تمدن روم فعالیت بدنی در اردوگاه های نظامی و میدان ماریتوس (مدرسه تربیت بدنی) انجام می شد. ورزش مورد علاقه رومیان نبرد گلاادیاتورها بوده است که از مهمترین مکان های نمایش قدرت بدنی آنها می توان به تئاتر (ورزشگاه) کلوئوسم اشاره کرد. محل دیگری به نام ترما با تقلید از یونانی ها ساخته بودند که در آن با انواع توپ ها بازی می شد. در قرون وسطی با پیدایش آئین مسیح نابود سازی اماکن ورزشی با هدف از بین بردن بت پرستی شروع شد و تقریباً همه اماکن نابود شدند تا اینکه پیردو کوبرتن المپیک را احیاء نمود و تا به حال به جز چندین دوره به علت جنگ های جهانی مسابقات المپیک مرتباً برگزار شده است. اولین استانداردهای اماکن ورزشی در آلمان با موضوعات انتخاب محل، وسعت نیاز سرانه و طرح جامع در هر استان شروع شد. کنگره نگرش شهرسازی به اماکن ورزشی داده شد. نهایتاً در سال ۱۹۶۰ کمبودها تعیین شدند و طرح طلائی برای سلامتی و تفریح به دولت پیشنهاد شد. شایان ذکر است که به منظور آماده سازی شهر برای افزایش فعالیت فیزیکی شهروندان و توسعه ورزش، باید ویژگی های کالبدی شهر با نیازهای شیوه زندگی فعال تطابق یابد.

۲- تقسیم بندی کلی اماکن ورزشی

اماکن ورزشی بستر اجرای فعالیت های ورزشی هستند و کیفیت آنها بر اجرای تمرینات و برگزاری مسابقات و رقابت های ورزشی تأثیر مستقیم دارد. اگر از زاویه بالا به سطح کره زمین نگریده شود، سه دسته کلی از اماکن ورزشی بر روی زمین به چشم می خورد که هر دسته دارای ویژگی هایی است که آن را از سایرین جدا می کند:

الف) اماکن طبیعی سرزمینی مثل کوه ها، سرزمین های برف گیر، دریاچه ها و دریاها

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

ب) اماکن احداثی روباز مثل زمین فوتبال، پیست دو و میدانی و استخر های روباز
ج) اماکن احداثی سرپوشیده مثل زورخانه‌ها، سالن‌های ورزشی و استخرهای سرپوشیده
در هر کدام از این اماکن باید تمهیدات لازم پیش‌بینی گردد تا بهترین کارایی از آنها حاصل شود.

۳- انواع اماکن ورزشی

زورخانه: مکانی برای انجام ورزش های باستانی می باشد (با معماری و طراحی ویژه) که در آن انواع ورزش‌ها و نرمش‌های باستانی با سنت‌ها و آداب خاص خود اجرا می شود. زورخانه معمولاً مکانی سرپوشیده می باشد اما در سال‌های اخیر در بعضی نقاط زورخانه‌های روباز هم ساخته شده است.

زمین ورزشی: از رایج ترین مکان ورزشی است که در شهرها و روستاهای کشور وجود دارد. زمین ورزشی، معمولاً زمینی مسطحی است که از سوی بخش خصوصی یا شهرداری‌ها موقتاً برای ورزش جوانان و اقشار مختلف جامعه اختصاص داده می‌شود.

سالن ورزشی: مکان سرپوشیده ای که براساس ضوابط فنی ورزشی برای انجام فعالیت‌های یک یا چند رشته ورزشی احداث شده باشد. این سالن‌ها برای برگزاری کلاس‌های رزمی، ژیمناستیک، تنیس روی میز، آمادگی جسمانی، والیبال، بسکتبال و ... مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در طراحی سالن‌های ورزشی نوع فعالیت ورزشی و کیفیت برگزاری آن تعیین کننده است. به گونه‌ای که زمین‌های ورزشی در داخل سالن‌ها در سه مقیاس مختلف بر اساس شرایط پیش‌بینی شده، قابل طرح می‌باشد:

گروه اول: زمین‌های ورزشی مناسب مسابقات ملی و بین‌المللی

گروه دوم: زمین‌های ورزشی مناسب مسابقات داخلی یا منطقه‌ای و استانی

گروه سوم: زمین‌های ورزشی مناسب تمرین و بازیهای تفریحی در سطح محلات

عملکرد عمومی سالن‌های ورزشی، معمولاً شامل گروه‌های فوق می‌شود؛ به گونه‌ای که ضوابط گروه اول برای یک یا دو ورزش شاخص سالن و ضوابط گروه‌های دوم و سوم برای فعالیت‌های دیگر ورزشی در نظر گرفته می‌شود، مگر سالن‌های ورزشی تک منظوره که برای فعالیت ورزشی خاص طراحی و آماده می‌شود، مانند سالن‌های خاص تیراندازی، ورزش اسکواش و غیره که امکان بهره‌برداری برای دیگر ورزش‌ها بسیار محدود می‌باشد. سالن‌های ورزشی عمومی یا چند منظوره، که متداولترین سالن‌ها است علاوه بر برگزاری فعالیت‌های مختلف ورزشی، برای فعالیت‌های اجتماعی مانند سخنرانی و مراسم جشن نیز ممکن است مورد استفاده قرار گیرد. باید توجه داشت که اگر سالن ورزشی به صورت چند منظوره در نظر گرفته شود، قابلیت‌های زیر باید تأمین گردد:

قابلیت سازگاری: قابلیت سالن در پاسخگویی به تعداد فعالیت‌های ورزشی که در نظر گرفته می‌شود.

قابلیت انطباق: قابلیت فیزیکی سالن برای مناسبترین بهره‌برداری از آن در هر یک از فعالیت‌های ورزشی و غیر ورزشی پیش‌بینی شده در آن.

قابلیت انعطاف: عدم مزاحمت تجهیزات و وسایل هر یک از فعالیت‌ها در برگزاری دیگر فعالیت‌های پیش‌بینی شده.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

همانگونه که اشاره شد، در طراحی سالن‌های ورزشی پیش‌بینی قابلیت‌های بهره‌برداری برای فعالیت‌های غیر ورزشی مانند برگزاری جشن‌ها، گردهمایی‌های اجتماعی، کمک بزرگی از نظر اقتصادی و فرهنگی در حفظ و اشاعه فعالیت اصلی سالن خواهد کرد. از این رو طراحی یک محیط دلپذیر علاوه بر برآورد نیازهای ورزشی عامل بسیار مهمی در روحیه بازیکنان و بازدیدکنندگان خواهد بود.

باشگاه ورزشی: به مکانی گفته می‌شود که از سوی سازمانی دولتی و یا بخش خصوصی به منظور اشاعه ورزش به وجود آمده است و افراد علاقه‌مند را به عضویت می‌پذیرد. باشگاه‌های ورزشی دارای هویت و موقعیت اجتماعی هستند و تیم‌ها را برای شرکت در مسابقات میان باشگاهی در رشته‌های گوناگون ورزشی معرفی می‌کنند. در برخی از کشورها، باشگاه‌های ورزشی ویژگی صرفاً تجاری پیدا می‌کنند و تلاش آنان صرف کسب درآمد از راه مسابقات می‌شود.

استادیوم ورزشی: مکان ورزشی است که معمولاً از یک میدان بازی مثل زمین فوتبال، دوچرخه سواری و یا دوومیدانی به وجود آمده است. دور تا دور میدان، جایگاه تماشاچیان به صورت پلکانی قرار دارد و زیر جایگاه هم ممکن است مکان‌های سرپوشیده ورزشی برای ورزش‌هایی مانند بسکتبال، والیبال، ژیمناستیک و ... ساخته شده باشد. استادیوم‌ها ممکن است متعلق به دولت، شهرداری و یا باشگاه‌های ورزشی باشد و غالباً مکان برگزاری مسابقات ورزشی هستند.

ورزشگاه: معمولاً به مکان‌هایی که کوچکتر از استادیوم‌های ورزشی هستند، گفته می‌شود. در این اماکن، امکانات لازم برای چند رشته ورزشی وجود دارد و اغلب این اماکن از نظر ابعاد و اندازه، دارای استانداردهای بین‌المللی نیستند چرا که فقط به منظور انجام تمرین و آموزش برخی رشته‌های ورزش طراحی شده‌اند و در صورت لزوم تنها بعضی مسابقات محلی و محدود در آنها برگزار می‌شوند. ورزشگاه‌ها در بعضی از مناطق و استان‌ها متناسب با نیازهای محلی و با توجه به ورزش‌های مورد علاقه مردم همان محل احداث می‌شوند.

مجموعه ورزشی: مجموعه ورزشی طبعاً جامع‌ترین واژه برای یک مکان ورزشی است و باید مکانی باشد که در آن امکانات انواع ورزش‌های میدانی، سوارکاری، شنا، قایقرانی، توپی، رزمی، سالنی و ... وجود داشته باشد (نظیر مجموعه ورزشی آزادی تهران).

استخر ورزشی: سازه‌ای است به شکل مستطیل که در درون زمین ساخته شده و از آب پر می‌شود تا برای شنا مورد استفاده قرار گیرد (البته امکان دارد از نظر شکل مستطیل نباشد)، ولی مکانی است که دارای ضوابط فنی ورزشی لازم بوده و در آن امکان فعالیت رشته‌های ورزشی آبی وجود داشته باشد.

پیست ورزشی: به محل تمرین و برگزاری بعضی از رشته‌های ورزشی پیست یا مانژ گفته می‌شود. رشته‌هایی مانند اسب سواری، دوچرخه سواری، اسکیت، دو و میدانی، موتور سواری و اتومبیل رانی از جمله این ورزش‌ها هستند. هر کدام از رشته‌های ورزشی مذکور، دارای پیست‌های منحصر به فرد خود بوده و ابعاد و اندازه‌ها و مشخصات آنها با یکدیگر کاملاً متفاوت است.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

۴- ایمنی اماکن ورزشی

خصوصیات و کیفیت اماکن ورزشی، تأسیسات و تجهیزات و نیز محیط اطراف آن باید به گونه‌ای باشد که استفاده‌کنندگان (ورزشکاران و مربیان) و کارکنان، احساس امنیت کرده و قادر باشند توانایی و خلاقیت‌های خود را رشد و تکامل ببخشند. استفاده‌کنندگان و حتی کارکنان باید با میل و رغبت به مجموع ورزشی بیایند. از این رو ضروری است تدابیر زیر صورت پذیرد:

اماکن ورزشی مطابق استانداردهای فدراسیون‌های ورزشی احداث گردند.

اماکن و تأسیسات به صورت ایمن ساخته و تجهیز شوند.

تأسیسات و تجهیزات مناسب برای مواقع اضطراری ایجاد شود.

وسایل و تجهیزات ورزشی با کیفیت مناسب و ایمن به کار گرفته شوند.

وسایل و تجهیزات تنها برای فعالیت در نظر گرفته شده به کار گرفته شوند.

وسایل و تجهیزات بر اساس شرایط مناسب نگهداری شوند.

۵- شاخص‌ها و استانداردها در ساخت اماکن ورزشی

شاخص‌ها و استانداردهای ساخت اماکن ورزشی به شرح زیر است:

✚ نور و روشنایی

نور و روشنایی در اماکن ورزشی یکی از مواردی است که اهمیت زیادی دارد و دارای استانداردها و معیارهای خاصی است. میزان روشنایی و کیفیت نور مورد مصرف، هر دو به یک میزان مهم هستند. فراهم کردن روشنایی کافی برخی مواقع با داشتن نور بیش از اندازه اشتباه می‌شود، درحالی که از نظر مهندسی، روشنایی مناسب، نوری است که در حد بهینه، لازم و مطلوب بوده اما شدت و میزان آن از حیث زاویه تابش و میان انعکاس آن متعادل است.

نور سالن‌های ورزشی را می‌توان از سه طریق نور مصنوعی، نور طبیعی یا تلفیقی از هر دو تأمین کرد.

الف) نور طبیعی: نور طبیعی سالن‌ها و اماکن ورزشی که از منبع نور خورشید تأمین می‌شود، از طریق قرار دادن نورگیر و پنجره در سقف و دیوارهای سالن‌ها تأمین می‌شود و بزرگترین مزیت آن، اقتصادی تر و ارزان تر از نور مصنوعی است.

ب) نور مصنوعی: برای تأمین نور مصنوعی در سالن‌های ورزشی، باید چراغ‌ها و پروژکتورها در خطوط (اضلاع) طولی دیوارهای سالن و در سقف تعبیه شوند و نورپردازی به طور کاملاً عمودی و بدون انعکاس صورت گیرد تا بر چشم بازیکنان و شرکت‌کنندگان در برنامه‌های ورزشی و تماشاچیان نتابند و برای آنها مزاحمتی ایجاد نکنند.

ج) نور تلفیقی: نوری است که بخشی از آن در طول روز و با استفاده از نور خورشید و بخشی دیگر نیز به وسیله نور مصنوعی تأمین می‌گردد و میزان استفاده از نور مصنوعی را کاهش می‌دهد.

✚ کف و کفپوش

کف پوش‌ها که فعالیت‌های ورزشی بر روی آنها انجام می‌شود، مهم‌ترین بخش مکان ورزشی هستند. نتیجه مطلوب و کارآیی اکثر تسهیلات مربوط به ورزش‌های داخل سالن، به میزان زیادی به تناسب کف پوش سالن با ورزشی که قرار است انجام شود، بستگی دارد. فراهم بودن شرایط خوب یا بد برای اجرای فعالیت‌های ورزشی، قبل از هر چیز بستگی به کیفیت و کارآیی کفپوش

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری

مکان ورزشی دارد، به طوری که انتخاب کف پوش نامناسب می‌تواند تأثیری بسیار منفی بر بازدهی یک مکان ورزشی داشته باشد. یکی از مهم‌ترین قسمت‌های آسیب‌زا در مکان‌ها و فضاهای ورزشی (چه روباز و چه سرپوشیده) کف پوش زمین‌های ورزشی است. کف سالن‌ها و فضاهای سرپوشیده باید هم فشارهای وارده را تحمل نماید و هم در مقابل رطوبت زیاد مقاوم باشند. باید حالت تقریباً ارتجاعی داشته باشد و ایجاد صدای اضافی ننماید و در ضمن باعث انعکاس صدا و نور نشوند. اختصاص فضای ایمن و کارآ به اجرای فعالیت‌های ورزشی، موضوعی ضروری و نیازمند توجه بیشتر است.

کفپوش‌های ورزشی به لحاظ حساسیتی که دارند باید در انتخاب و نصب آنها، ویژگی‌های خاص مورد توجه قرار گیرد که عبارتند از: جنس کفپوش (که می‌تواند از نوع چوبی، پلاستیکی، لینولئوم و ... باشد)، مقاومت و دوام کفپوش، تنوع رنگ و جذابیت طرح کفپوش و میزان ثبات رنگ آن (معمولاً رنگ تقریباً روشن و دارای تضاد با رنگ دیوارها)، قیمت و هزینه نصب، امکان نگه‌داری و تعمیر، قدرت ارتجاعی و انعطاف‌پذیری، میزان کشش، قطر کفپوش و صیقلی یا عاج دار بودن آن، قدرت جذب و مقاومت در برابر حرارت، مقاومت در برابر نور خورشید و رطوبت و باران، مقاومت در برابر سرما و کاربرد و قابلیت شستشوی کفپوش. بهتر است برای کفپوش سالن‌ها از سیستم‌های یکپارچه و بدون درز استفاده شود تا از انباشت گرد و غبار و سایر آلوده‌کننده‌ها از جمله انواع قارچ‌ها و باکتری‌ها در درز بین قسمت‌های مختلف کف پوش‌ها جلوگیری به عمل آید. استفاده از کف‌های متحرک و قابل جا به جایی با نصب آسان به ویژه در سالن‌های چند منظوره برای تغییر کاربری سریع، از تدابیری است که باید به کار گرفته شوند.

برای ارزیابی کیفیت عملکرد سطوح ورزشی پارامترهای متعددی در نظر گرفته می‌شود. یکی از مهمترین پارامترها قدرت ارتجاعی و میزان جهندگی سطح کفپوش‌ها می‌باشد که مطابقت رفتار دینامیکی سطوح مورد نظر را با استانداردهای فنی و عملی تعیین شده به خوبی مورد ارزیابی قرار می‌دهد تا دارای کیفیت مناسبی در راستای حفظ سلامت و ایمنی ورزشکاران بوده و به میزان کافی از بروز صدمات جلوگیری کند. از دیگر پارامترهای مهم و تأثیرگذار در کیفیت مطلوب سطوح ورزشی، میزان پیچش بین پا و سطح (کفپوش) است. زیرا موارد زیادی وجود دارد که در آن‌ها سطوح به عنوان عامل آسیب‌های زانو در اثر قفل شدن پا در سطح، حین یک مانور گردش‌شناخته شده‌اند.

به طور کلی کفپوش‌های اماکن ورزشی به دو دسته کفپوش‌های ارتجاعی و غیرارتجاعی تقسیم می‌شوند که هر کدام مشخصات خاصی دارند.

الف) کفپوش‌های ارتجاعی: عمدتاً از جنس مواد نفتی هستند و حالت ارتجاعی دارند. این کف‌ها با توجه به مواد به کار رفته در ساخت و تولید آنها، از نظر اقتصادی گران‌تر از کف‌های غیر ارتجاعی هستند. مثل کفپوش سالن والیبال و بسکتبال و پیست تاراتان دو و میدانی.

ب) کف‌های غیرارتجاعی: آنهایی هستند که خاصیت ارتجاعی ندارند. کفپوش‌های ثابت و در جای بتنی، آسفالت، خاکی؛ چمن، چوب و ... از این نوعند. اینگونه کفپوش‌ها از نظر هزینه، اقتصادی‌ترند.

سقف

سالن‌های ورزشی از جمله مکان‌هایی هستند که به دلیل وسعت آنها نیازمند نصب و تعبیه سقف‌های بسیار بزرگ می‌باشند. برخی از زمین‌های روباز ورزشی نیز طی سال‌های اخیر با استفاده از سقف‌های سبک ساخته می‌شوند تا در هر شرایط آب و

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

هوایی قادر به برگزاری مسابقه باشند. مصالح مختلفی برای پوشش سقف سالن‌ها و فضاهای ورزشی به کار می‌رود که با توجه به نوع کاربری، مساحت، ارتفاع، شرایط جغرافیایی و نوع رشته ورزشی تعیین می‌گردد. سقف‌ها باید از موادی مقاوم در برابر رطوبت ساخته شود و دارای رنگ روشن باشد. سقف‌ها باید دارای ارتفاع لازم و مطلوب باشند که میزان ارتفاع سقف‌ها در سالن‌های چندمنظوره ۱۲٫۵ متر می‌باشد. سقف سالن‌ها باید به طور یک دست رنگ آمیزی شوند و بهتر است به رنگ سفید باشند.

سقف‌ها می‌توانند نمایان (غیرکاذب) یا غیر نمایان (کاذب) باشند. سقف‌های نمایان در هنگام ساخت اقتصادی هستند و از نظر نگهداری، رسیدگی و دستیابی آسان می‌باشند. ساختار این سقف‌ها و نحوه قرار گرفتن کانال‌ها به گونه ای است که باعث جمع شدن گرد و خاک و وارد آمدن ضرر و زیان به توپ‌ها می‌شود و نور طبیعی را بطور یکنواخت در تمام سالن پخش نمی‌کنند. مزایای سقف‌های غیر نمایان عبارتند از: باعث جذب صدا می‌شوند، زمینه تلفیق نور طبیعی و مصنوعی را فراهم می‌کنند، لبه‌ها و قسمت‌هایی که برای توپ‌ها خطرناک هستند حذف و پنهان می‌شوند و کانال‌ها و لوله‌های توکار به هر نحو در آنها قابل نصب هستند. اینگونه سقف‌ها بخاطر مزایایی که دارند، برای مسابقات رسمی استفاده می‌شود. این سقف‌ها دارای معایبی نیز هستند که عبارتند از: پرهزینه و گران هستند، نصب آنها نیز پرهزینه و گران است و کنترل و رسیدگی مداوم به آنها مشکل است.

دیوار

دیوار سالن‌های ورزشی، هم ممکن است مستقیماً زیر بار باشند و هم می‌توان به کمک اسکلت بندی، بار آن را حذف کرد. مواد ترکیبی مانند آجرنما یا قالب‌های بتنی مسطح با اتصالات همسطح و تزیین شده با رنگ مات با سیلر، صفحاتی از تیر چوبی افقی یا عمودی و یا صفحات چوبی چند لایه از کف تا سقف و ... نمونه‌هایی مطلوب

برای نمای داخلی دیوار ساختمان به شمار می‌روند. در طراحی و ساخت دیوارها باید تضاد پس زمینه و کنترل نور شدید را در نظر گرفت که این دو هدف به شیوه‌های ۱- پرهیز از به کار بردن رنگ‌ها و مواد متنوع (تضاد پس زمینه)، ۲- حذف پنجره‌های دیواری و سقفی اضافی (کنترل نور)، ۳- در نظر داشتن قدرت بازتاب سطوح مواد مورد استفاده (کنترل نور)، دست‌یافتنی هستند. دیوار کلیه قسمت‌ها تا ارتفاع یک متر از مصالح مقاوم و دیوار بالای سالن‌ها سنگ کاری شده و به منظور جلوگیری از انعکاس صدا با گچ متخلخل پوشیده شود. دیوارهای سالن تا ارتفاع ۲ متری صاف، مسطح و بسته بوده و عاری از هرگونه برآمدگی باشد. پوشش‌هایی که احیاناً در دیوارهای سالن به کار گرفته می‌شود و ابزاری از قبیل پوشش شوفر، پرز برق، پنجره و نظیر آن‌ها تا ارتفاع دو متری باید در درون دیوار قرار گیرند. نمای خارجی دیوارهای اماکن ورزشی می‌تواند پوشیده از انواع روکش‌های سیمانی، فلزی، چوبی و یا سنگی با رنگ‌های متنوع باشد.

صدا

سالن‌های ورزشی مکان‌هایی هستند که صدا در آن‌ها نقش مهمی دارد. در تمامی سالن‌های تمرین و مسابقه صدا ایجاد می‌شود و نامناسب بودن آن باعث ایجاد طنین و اختلال در انتقال و فهم مناسب صداها می‌شود. در اماکن ورزشی همواره بلندگوها و سیستم‌های صوتی گوناگونی پیرامون زمین و در مجاورت سکوه‌های تماشاچیان نصب می‌شود. سطوح سخت سالن‌های ورزشی باعث انعکاس صدا می‌شوند و ناخواسته طنین‌هایی را در صداها به وجود می‌آورند به همین دلیل باید سطوح به کار برده شده در اماکن ورزشی از نوع سطوح نرم و جاذب سروصدا باشند تا از انعکاس زیاد و برگشت صداها جلوگیری کنند و محیطی آرام و ساکت برای برگزاری مسابقات به وجود آورند.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

منشاء اصلی تولید آلودگی‌های صوتی در اماکن ورزشی عبارتند از:

- صدای اتومبیل‌هایی که به پارکینگ مجموعه رفت و آمد می‌کنند
- وسایل ورزشی مانند صدای برخورد توپ با زمین
- خود ورزشکاران مانند صدا کردن یکدیگر
- تجهیزات الکترونیک مانند بلندگو
- تماشاگران مانند تشویق کردن، سوت زدن، خواندن و دست زدن .

اگر صدای ایجاد شده در سالن‌های ورزشی (مثل صدای پای ورزشکاران، سروصدای بازیکنان، هیاهوی تماشاگران، صدای توپ و وسایل بازی، سوت داوران و تماشاگران و...) به خوبی کنترل نشود، ممکن است باعث اختلالات عصبی و روانی، از جمله برهم خوردن تمرکز حواس، خستگی فکری و ذهنی و حتی ضعف شنوایی بازیکنان و دیگران شود. این اختلالات به ویژه برای کسانی اتفاق می‌افتد که سابقه بازی در چنین فضا‌هایی را ندارند. برای رفع این مشکل از عایق کاری صوتی (کاهش و یا تعدیل میزان صدای داخل سالن و رساندن آن به حد مطلوب) استفاده می‌شود. هدف عایق کاری صوتی، جلوگیری از آلودگی صوتی است .

بخش اعظم صداهای مزاحم را می‌توان با رعایت برخی نکات ساده و درعین حال بی‌هزینه، کاهش داد. سقف‌های کاذب، عایق بندی تأسیسات، دوجداره کردن درب‌ها و دیوارها و نصب کفپوش‌های مختلف از جمله اقداماتی هستند که به منظور کنترل صدا در اماکن ورزشی به مرحله اجرا گذاشته می‌شوند.

نصب موانع فیزیکی از قبیل تراس بندی کردن سطح زمین مثل نرده و پله و سکو، می‌تواند از نفوذ سروصدای ناخواسته و نامطلوب ممانعت به عمل آورد. استفاده از درختان، گل، گیاه و بوته‌های سبز نیز سبب جلوگیری از اشاعه و پراکندگی صوت در فضاها شده و با کار گذاشتن گلدان‌ها و درختچه‌ها و تابلوها و مجسمه‌های نمادین در مکان‌های سرپوشیده نیز موجب جذب بخش اعظمی از صوت‌های تولید شده در ورزشگاه‌ها می‌گردد.

✚ مکان‌یابی

مکان‌یابی فرآیندی است که به ارزیابی محیط فیزیکی تأمین‌کننده شرایط و پشتیبانی از فعالیت‌های انسانی می‌پردازد. مکان‌یابی بهینه سعی دارد با قانونمند کردن شاخص‌ها و عوامل تأثیرگذار در تصمیم‌گیری و یافتن راهکارهای منطقی، تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان را در انتخاب مکان‌های مناسب برای انجام فعالیت‌ها یاری رساند.

مکان‌یابی صحیح و مناسب برای احداث اماکن و تأسیسات ورزشی به منظور بهره‌برداری بهینه و مناسب از آن‌ها در زمان حال و آینده امری مهم است که توجه نکردن به این مسئله در بسیاری از موارد موجب عدم استفاده مناسب از آن اماکن و همچنین صرف هزینه‌های زیاد برای احداث آنها می‌شود. باید توجه داشت که هر ساله اماکن ورزشی زیادی در نقاط مختلف کشور ایجاد می‌شوند که براساس بررسی سازمان‌های متولی امر، مشخص شد که مکان‌یابی آنها براساس روش‌های سنتی صورت گرفته است که در برخی از این ساخت و سازها، به نکات مهم مکان‌یابی صحیح توجه چندانی نشده است که این ممکن است از کارایی بهینه این فضاها بکاهد یا مشکلاتی را برای شهر و شهروندان ایجاد کند.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مکان های ورزشی باید طوری انتخاب شوند که دسترسی آسانی را برای استفاده کنندگان فراهم کنند و در یک موقعیت ویژه و برجسته و جذابی قرار گیرند. به آسانی به سیستم حمل و نقل عمومی دسترسی داشته و امکانات کافی برای پارکینگ و وسایل نقلیه مراجعین در اوج شلوغی رویدادها داشته باشند. علاوه بر آنچه گفته شد، در مکان یابی برای طراحی و احداث اماکن ورزشی دسترسی به خدمات زیر بنایی و عمومی و همچنین اورژانس و خدمات درمانی نیز حائز اهمیت می باشد.

برای انتخاب مکان مناسب به منظور ساخت اماکن ورزشی باید به معیار های زیر توجه داشت:

الف) دسترسی: از مهم ترین معیارها برای افزایش کارآیی و بهره وری اماکن و فضاهای ورزشی و نیز آسایش و رضایت کاربران و دسترسی آسان و سریع شهروندان به اماکن مورد نظرشان است که برای رسیدن به این هدف باید شبکه های ارتباطی ویژه ای طراحی شوند. مکانی که برای احداث فضاهای ورزشی روباز برای انواع فعالیت های ورزشی انتخاب شوند، باید به آسانی برای همه اقشار مردم قابل دسترس باشد.

ب) آسایش: یکی دیگر از معیار های مکان یابی، حفظ آسایش شهروندان است. اماکن ورزشی در شمار اماکن پر سروصدا محسوب می شوند و این فضاها باید در جایی از شهر واقع شوند که سبب اختلال در آسایش شهروندان نشوند.

ج) قابلیت توسعه: یکی از مسائل مهم در طراحی و ساخت اماکن ورزشی، داشتن فضا های وسیع کافی است. فضاهای وسیع باعث می شود تا زمین های ورزشی با فاصله های مناسب از هم ساخته شوند. فضا های محدود و اندک باعث تردد بیشتری می شود و ازدیاد این تردد ها، درصد برخورد ها را بیشتر می کند.

د) جانمایی بنا (تعیین محل احداث بنا): تعیین محل احداث بنا باید توجه شود که فضای آن با عوارض طبیعی و ویژگی های زمین هماهنگ باشد زیرا کوه، دریا، زمین باتلاقی و ... امکان توسعه آن را در آینده محدود می سازد. و از طرف دیگر باید با معابر و محل های دسترسی هماهنگ باشد تا ورود و خروج تماشاچیان از ورزشگاه به راحتی امکان پذیر گردد.

و) اندازه زمین: مورد نظر باید دارای قابلیت احداث اماکن ورزشی استاندارد با گنجایش کافی در رشته های مختلف و کلیه فضاهای جانبی نظیر رختکن، دوش، اداری، پارکینگ و ... را داشته باشد.

ه) انتخاب زمین ورزشگاه (موقعیت): مکان های ورزشی علاوه بر در نظر گرفتن وضعیت و موقعیت جغرافیایی نظیر آب و هوا، از نظر موقعیت جغرافیای شهری (محلی) نیز دارای دسترسی آسان برای بهره برداری بوده و نباید در کنار مراکز عمومی پر رفت و آمد و یا مراکزی که نیازمند آرامش هستند نظیر بیمارستان ها، احداث گردند و ارجح آن است که در کنار مراکز آموزشی نظیر مدارس، بیمارستان ها و دانشگاه ها ساخته شوند و دسترسی لازم به معابر سهل الوصول نظیر بزرگراه ها و خیابان های اصلی را داشته باشند.

سیستم های سرمایشی و گرمایشی و دما

سرمایش و گرمایش مطبوع سالن ها و مجموعه های ورزشی در ایجاد شرایط مناسب برای برگزاری تمرینات و مسابقات ورزشی اهمیت زیادی دارند و بر همین اساس در اغلب سالن ها و مجموعه های ورزشی از پیشرفته ترین و مدرن ترین امکانات و تجهیزات لازم برای تأمین و تنظیم گرمایش و سرمایش استفاده می کنند. سیستم های سرمایش و گرمایش در بیشتر اماکن و فضاهای ورزشی

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

یکی از عمده ترین مصرف کنندگان انرژی می باشند و بسیاری از آنها بیش از نیمی از سهم مصرف انرژی سالانه را به خود اختصاص می دهند.

تنظیم دقیق دمای سالن های ورزشی، به ویژه سالن های چند منظوره، به دلیل دامنه وسیع فعالیت های ورزشی، دشوار است. دمای سالن های ورزشی (در ساعاتی که فعالیتی در آنها انجام نمی شود)، باید بین ۱۰ تا ۱۵ درجه سانتی گراد باشد. هنگامی که ورزشکاران وارد سالن می شوند و یا زمانی که تمرین را شروع می کنند، باید دمای سالن بر روی ۲۰ درجه تنظیم می شود ولی پس از گرم کردن و شروع فعالیت، درجه حرارت پایین تر از ۲۰ درجه مناسب است. دمای لازم برای تماشاچیان بیشتر از دمای محیط فعالیت ورزشکاران است زیرا دمای بدن ورزشکاران به دلیل فعالیت بالا می رود.

به منظور کاهش هزینه ها در اماکن ورزشی ضروری است مدیریت تدابیر زیر را اتخاذ کند:

- انتخاب بهترین زمان برای برگزاری رویدادهای ورزشی از نظر اقتصادی به گونه ای که بتوان از گرما و سرمای طبیعی حداکثر بهره برداری را کرد.
  - خاموش کردن سیستم گرمایشی تا حد امکان در شب، در آخر هفته و در ایام تعطیلات
  - خودداری از گرم یا سرد کردن فضاهایی که مورد استفاده نیستند، مانند انبارهایی که محتویات داخل آنها به سرما و گرما حساس نیستند.
  - اطمینان از گردش و انتشار مناسب سرما و گرما در فضا
  - خاموش کردن لامپ ها و وسایل برقی غیر ضروری در تابستان به منظور کاهش گرما
  - واریسی، تعمیر و تنظیم سالانه سیستم های گرمایشی و سرمایشی.
- مناطق مختلف کشور از لحاظ سطح نیاز به انرژی گرمایی و سرمایی سالانه به سه گروه تقسیم می گردند که در جدول زیر اسامی و مشخصات آنها ذکر گردیده است:

🏠 سکوها و جایگاه تماشاگران

بدون وجود تماشاگر، ورزش و رقابت مدرن وجود نخواهد داشت. یکی از مهمترین مسائل تأثیرگذار در رقابت های ورزشی، تماشاگران ورزشی هستند که تأثیرات مهم و همه جانبه ای بر نتایج بازی، میزان پرخاشگری، سرمایه گذاری در ورزش و ... دارند. یکی از وظایف مهم مدیران اماکن ورزشی، برنامه ریزی و ایجاد امکانات رفاهی برای تماشاگران رویدادهای ورزشی که به اماکن و تأسیسات ورزشی می روند، یا افرادی که به عنوان همراه استفاده کنندگان به این مکان ها رفت و آمد می کنند مانند والدین کودکانی که آنها را برای ورزش به اماکن ورزشی برده و مدتی را در آنجا منتظر پایان تمرین کودکان خود می مانند، می باشد. جایگاه های تماشاچی با توجه به نیاز مکان ورزشی طراحی و ساخته می شوند. این جایگاه ها باید طوری ساخته شوند که امکان ورود تماشاچیان به داخل زمین و میدان مسابقه وجود نداشته باشد و فضای سالن را نیز محدود نسازد. اندازه و تعداد سکو های تماشاگران در استادیوم ها به وسیله تعداد تماشاگران، ترتیب قرارگیری ردیف های شیب دار، استانداردهای دید برای تماشاگران و نشیمن ها و دسترسی به راهروهای خروجی به محوطه تعیین می شود و طرح هندسی آنها با توجه به نوع رشته ورزشی تعیین و طراحی می گردد تا بهترین دید ممکن را به هر کدام از تماشاچیان بدهد.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

سکو های تماشاچیان باید حداقل دارای ارتفاع ۵۵ تا ۶۰ سانتی متر باشند. در طراحی باید توجه شود که کلیه تماشاچیان که در سالن حضور دارند، امکان دیدن خطوط کناری زمین را از هر نقطه ای که نشسته اند، داشته باشند.

سکو های تماشاچیان در تمام سالن های ورزشی باید به خوبی طراحی و نصب شوند تا تمام تماشاگران قادر به تماشای زمین مسابقه و بازی از بالای سر شخص جلویی باشند و دلیلی برای ایستادن و یا خم شدن آنها به جلو یا طرفین وجود نداشته باشد. در استاندارد های بین المللی حداقل گستره دید تماشاگران از بالای سر افراد جلویی ۹۰ میلی متر در نظر گرفته شده است که این مقدار در گوشه های زمین ۶۰ میلی متر است. به منظور کنترل و ایمنی بیشتر، باید جایگاهی اختصاصی برای مهمانان ویژه و مسئولان در نظر گرفته شود. مسیر ورودی به این جایگاه ها باید به طور مجزا از ورودی عمومی طراحی شده و فاصله بین هر کدام از ردیف ها حدود ۶۵ سانتی متر باشد.

➤ راه پله ها

در صورت اجبار برای نصب پله و استفاده از آن، پله ها باید دارای کف به اندازه ۲۸ تا ۳۲ سانتی متر، ارتفاع ۱۵ سانتی متر و عرض حداقل ۱۲۰ سانتی متر به صورت یکنواخت و بدون برجستگی در لبه پله و غیر لغزنده باشد. نرده های مناسبی نیز به ارتفاع ۶۰ الی ۸۵ سانتی متر و قطر ۳٫۵ سانتی متر در دو طرف راه پله و در راه پله های عریض در وسط آن نصب گردد. در راه پله ها از نصب هر نوع موانع غیر ضروری مانند سط زباله و آبخوری خودداری شود. در طراحی اماکن ورزشی باید از طراحی راهرو و راه پله های باریک و طولانی پرهیز شود. برای کنترل و ایمنی بیشتر اماکن ورزشی بهتر است از سیستم مدار بسته ویدیویی استفاده شود. عرض مفید خروجی ها و راه رو های بین بلوک صندلی ها و راه پله ها باید با در نظر گرفتن حداکثر تعداد افراد که ممکن است در سالن حضور یابند، براساس هر ۲۰ نفر ۱۱ سانتی متر محاسبه شود.

➤ انبار

وسایل و تجهیزاتی که در تمرینات مورد استفاده قرار می گیرند، در زمان تغییر فعالیت های ورزشی در سالن های چند منظوره و یا برگزاری مسابقات باید از محیط سالن و محل برگزاری مسابقات خارج شوند. بنابراین برای حفظ آنان و بهره برداری بیشتر باید محل و انبار خاصی داشته باشد. در این انبار می توان سایر تجهیزات مخصوص مسابقات و اداری را نیز نگهداری نمود.

➤ درب و پنجره ها

درب اصلی سالن ها و اماکن ورزشی از جمله مواردی است که باید با نهایت دقت و ظرافت طراحی شود. طراحی محل اصلی ورود در مکان های ورزشی باید جذاب و زیبا باشد. به دلیل رفت و آمد زیاد افراد از ورودی اماکن، باید فضای کافی وجود داشته باشد و با نصب تابلو های راهنما امکان هدایت همگان فراهم آید. در ابتدای درب ورودی حتما قسمت پذیرش، ترجیحا شبیه هتل ها پیش بینی شود. نور و مناظر و رنگ های به کار برده شده در ورودی ها می تواند تأثیر بسزایی در افراد داشته باشد.

برای جلوگیری از اتلاف انرژی از ساختمان، مناسب ترین روش درزبندی درب ها و پنجره هایی است که از طریق آن بیشترین جابجایی هوا به داخل یا بیرون ساختمان صورت می گیرد. بهترین نوع درزگیری آنهایی هستند که قابلیت انعطاف داشته و طول عمرشان نیز زیاد و دارای قابلیت فشردگی بوده و به راحتی بر روی درب ها و پنجره ها قابل نصب باشد. دوجداره کردن درب ها و پنجره ها نیز یکی دیگر از عوامل مؤثر و مفید در صرفه جویی انرژی در اماکن ورزشی را دارا می باشند.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

درب‌های ورودی به سالن باید به طرف بیرون باز شوند و درب‌های ورودی و خروجی سالن باید فاقد هرگونه برآمدگی باشند، در سمت سالن به طور کامل هم‌تراز با دیوارهای سالن باشند و از موار غیر قابل شکستن باشند. دستگیره‌های درب‌های ورودی و خروجی سالن در سمت سالن باید به طور کامل هم‌سطح با درب بوده و هیچ‌گونه برآمدگی نداشته باشند. برای هر سالن باید به حد کافی درب خروجی تعبیه شود و درها بدون منفذ باشند و به‌طور اتوماتیک بسته گردد و پنجره‌ها باید در مقابل هرگونه ضربه و برخورد توپ و ابزار ورزشی مقاوم باشند و پنجره‌ها نور خیره کننده و زنده نداشته باشد. پنجره های سالن باید دارای نرده محافظ و توری سیمی باشد، تا از یک طرف ایمنی حاصل شود و از طرف دیگر از ورود حشرات به داخل سالن جلوگیری شود.

سیستم تهویه

به‌منظور یکنواخت نگه داشتن رطوبت و تأمین هوای تازه، یکی از ضروریات سالن‌های ورزشی گردش هوا و تهویه هوا است. منظور از گردش هوا، مقدار هوایی است که باید از فضای مورد نظر به خارج ساختمان تخلیه شود و منظور از تهویه هوا، مقدار هوایی است که به صورت اجباری توسط فن به داخل فضای مورد نظر برای گرمایش و سرمایش فرستاده می‌شود. در اماکن ورزشی باید وسایل تهویه هوای کافی وجود داشته باشد. و برای تهویه هوا می توان از هواکش سقفی استفاده کرد. در مواردی که باز و بسته کردن پنجره ها برای تهویه لازم است، باید فاصله آنها از سطح زمین به قدری باشد که بتوان آنها را از سطح زمین به خوبی کنترل کرد. وجود دستگاه‌های هواکش و پنکه‌های مخصوص برای ایجاد تهویه مطبوع در داخل سالن ضروری می باشد. محل نصب تهویه در بالای پنجره‌های سالن ورزشی می‌باشد.

تهویه سالن‌ها در هر حالت باید طوری باشد که ورزشکاران همیشه هوای سالم تنفس نمایند و همواره آلاینده‌های شیمیایی به طور مؤثر به خارج از محیط هدایت شوند. تهویه هوا باید حداقل چند هفته قبل از شروع به بهره برداری اماکن ورزشی شود. قرار دادن گیاهان نظیر گیاهان طبیعی گندمی و پیچک موجب کاهش غلظت بسیاری از آلاینده های هوا در مکان‌های سرپوشیده می شوند. گذاشتن یک یا دو گلدان در هر اتاق تأثیر بسزایی در کیفیت هوا و فضای کاری دارد.

توجه به جانبازان و معلولین

براساس آماری که پیوسته از طرف سازمان بهداشت جهانی وابسته به سازمان ملل متحد، انتشار می یابد، حدود ده درصد افراد جوامع مختلف به نحوی دچار معلولیت هستند. متخصصان تربیت بدنی معتقدند اگر ورزش برای افراد غیر معلول امری بسیار نیکو و پسندیده است، برای افراد معلول امری واجب است زیرا انسان‌های غیر معلول از راه فعالیت‌های عادی روزانه تا حدودی نیازهای حرکتی خود را برطرف می‌کنند، اما بسیاری از معلولان باید به صورت هدفمند به فعالیت‌های ورزشی بپردازند، تا از این راه از یک سو نه تنها کارایی اندام سالم خود را حفظ کنند، بلکه با افزایش کارایی اندام سالم، آنها را جایگزین اندام از کار افتاده کنند و با پرداختن هدفمند به ورزش از گسترش معلولیت خود جلوگیری به عمل آورند. بنابراین اماکن و تأسیسات ورزشی باید به گونه‌ای ساخته، تجهیز و اداره شوند که امکان استفاده آسان از آنها برای معلولان نیز وجود داشته باشد. تأمین آسایش و امنیت معلولین در برگزاری رویدادها باید همیشه مد نظر برگزارکنندگان باشد. باید توالی ویژه افراد معلول در اماکن ورزشی وجود داشته باشد. تسهیلات توالی در ورزشگاه ها توصیه می کند که در هر محل برای هر ده نفر معلول، حداقل دو توالی فراهم باشد. از جمله

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

مهمترین عواملی که موجب عدم پرداختن معلولان به ورزش بیان شده، می توان به در دسترس نبودن (دوری از محل سکونت) اماکن، تأسیسات و تجهیزات ورزشی و مناسب نبودن اماکن، تأسیسات و تجهیزات ورزشی موجود با شرایط آنان، اشاره کرد. برای تردد آسان افراد معلول باید درب های ورودی سالن های ورزشی بدون آستانه بوده و با عرض حداقل ۱۶۰ سانتی متر ساخته شوند. محل سوار و پیاده شدن به ماشین برای آنان نزدیک پارکینگ و هم سطح پیاده رو طراحی شود. عرض درب ها نباید کمتر از ۹۰ سانتی متر باشد تا معلولان بتوانند با صندلی چرخ دار از آنها تردد کنند. حتی الامکان از دستگیره های اهرمی به جای کروی استفاده شود و ارتفاع آن ۱۲۰ سانتی متر باشد. باز شدن درب ها به سمت راهرو و داشتن فنر بر روی درب ها از جمله مواردی هستند که عبور و مرور معلولان را، به ویژه با صندلی چرخ دار، دچار مشکل می کند.

سطوح و مسیر های تردد افراد معلول باید بدون هرگونه مانع، جدول و آستانه بوده و از مصالحی در ساختن آنها استفاده شود که غیرلغزنده باشند. بدیهی است که استفاده از شن و ماسه در کف سازی مسیر های عبور و مرور نیز باعث اختلال در تردد افراد معلول می گردد. در مسیر هایی که دارای ناهمواری و ارتفاع می باشند برای تردد معلولین باید از سطوح شیب دار (رمپ) استفاده کرد. میزان شیب مسیرهای شیب دار نباید بیشتر از ۱ در ۲۰ باشد. در کنار رمپ ها و سطوح شیب دار باید نرده گذاری شود تا معلولین با استفاده از آنها به راحتی رفت و آمد کنند و پهنای این نرده ها از یکدیگر برای عبور و مرور معلولین دارای ویلچر های ورزشی حداقل ۱/۲ متر و برای معلولین با ویلچرهای مخصوص حداقل ۱/۵ باشد.

رختکن معلولان باید با توجه به شرایط خاص جسمانی آنها طراحی شود. در نظر گرفتن فضایی به اندازه ۱۵۰ سانتی متر برای چرخش صندلی های چرخ دار، در رختکن ها ضروری است. هم چنین رختکن ها و دوش ها باید در کنار هم ساخته شوند و دسترسی به هر دو آسان باشد. دوش ها باید به تعداد کافی فراهم باشد و رختکن دوش ها باید در مجاورت زمین بازی، استخر و یا سالن ورزشی و هم سطح با آن ساخته شود، در نظر گرفتن نرده هایی در رختکن و در کلیه سرویس های بهداشتی و ... برای معلولان ضروری است.

➤ سرویس های بهداشتی

توالت ها یا تسهیلات دستشویی ممکن است مورد نیاز گروه ها و افراد متعدد باشد بنابراین باید متناسب با تعداد تماشاگران و گروه های استفاده کننده ساخته شوند، به طوری که مورد استفاده کلیه گروه ها و تماشاگران قرار گیرند. توالت هایی مطلوب آنهایی هستند که برای فضایی شلوغ و پر جمعیت ساخته شده باشند. بنابراین تعداد ناکافی توالت ها، توزیع نامناسب و پایین بودن کیفیت آنها از عواملی هستند که موجب نارضایتی تماشاگران می شود.

نکاتی که در سرویس های بهداشتی اماکن ورزشی باید رعایت شود:

- کف ها باید قابل شستشو و غیر لغزنده باشد.
- دیوارها باید با کاشی یا سرامیک های قابل شستشو و غیر قابل نفوذ در برابر آب پوشیده شود.
- قرار دادن صابون مایع و رخت آویز در توالت ها الزامی است.
- شرایط تخلیه آب های کف محوطه سرویس های بهداشتی باید کاملاً مهیا و مناسب باشد.
- نصب آینه در محوطه روشویی های سرویس های بهداشتی ضروری است.
- در محوطه سرویس ها باید هواکش نصب شود.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

- توالتهای باید پشت به دیوار بیرونی ورزشگاه ساخته شود تا در معرض نور و تهویه طبیعی باشد

رختکن

متناسب با نوع ورزشها و تعداد ورزشکاران، اندازه رختکنها تعیین می‌شوند. مسیر عبور و مرور ورزشکاران باید از مسیر تماشاچیان مجزا باشد. آینه، مو خشک کن، آب سرد کن، کمد(به تعداد مورد نیاز) و ... وسایل مورد نیاز رختکن است. نصب آینه در رختکن ضروری است و بهتر است تمام قد و فاصله آنها از سطح زمین تقریباً ۳۰ سانتی متر در نظر گرفته شود. قرار دادن آب سرد کن در محل عبور و مرور استفاده کنندگان باید مورد توجه قرار گیرد و نصب آنها نباید در رختکنها باعث ازدحام جمعیت و شلوغی شود.

مهم ترین مسئله‌ای که در مورد ساخت محل رختکن باید به آن توجه کرد، این است که به راحتی در دسترس استفاده کنندگان باشند. برای تمام فعالیت‌هایی که به تعویض لباس نیاز باشد، این اتاق مورد نیاز است. راهروهای منتهی به رختکنها باید در دسترس باشند. بنابراین باید آنها را در انتهای راهروهایی ساخت که کمترین تردد در آنها صورت گیرد. توصیه می‌شود رختکنها در همان طبقه ای که سالن ورزشی، زمین بازی و یا سالن استخر قرار دارد، طراحی و ساخته شوند. در این صورت، از تردد بیش از حد و حتی از وقوع آسیب‌های احتمالی ناشی از بالا رفتن از پله‌ها پیشگیری می‌شود. دیوارهای رختکن باید از مواد مقاوم در برابر رطوبت ساخته شود؛ رنگی روشن داشته باشد و بهتر است گوشه‌های آن به صورت گرد و قوسی شکل درآید.

در اماکن ورزشی باید فضای مناسب و لازم برای رختکن ورزشکاران و مربیان پیش بینی شود. به ازای هر ورزشکار حدود یک متر مربع فضا در رختکنها ضروری بوده و به ازای هر نفر یک نیمکت با ۵۰ سانتی متر طول و ۴۵ سانتی متر عرض نیاز است. تمام امکانات رختکن باید در معرض دید ورزشکاران باشد. بهتر است تمامی کمدهای رختکن حداقل ۱۰ سانتی متر از کف ارتفاع داشته باشند تا زیر آنها قابل نظافت و شستشو باشد. برای قرار دادن حوله‌ها و لباسها باید آویزهایی در ارتفاع ۱۴۰ تا ۱۵۰ سانتی متری نصب شوند.

مواردی دیگر که در رختکن اماکن ورزشی باید رعایت شود عبارت است از:

- رخت آویزها باید دارای پوشش بوده و عاری از هرگونه نقص یا ضرب خوردگی باشند.
- نیمکتها باید شرایطی را داشته باشند که هیچ گونه خطری در رابطه با آسیب دیدگی وجود نداشته باشد.
- دمای هوای رختکنها باید حدود ۲۲ درجه سانتیگراد باشد.
- کف محوطه رختکنها باید به گونه ای باشد که برای افرادی هم که با پای برهنه رفت و آمد می‌کنند، خطر لیز خوردن به وجود نیاید.

۶- ابعاد و استانداردهای زمینهای ورزشی

رشته‌های ورزشی، هر یک از نظر فنی دارای قوانین و مقررات خاصی می‌باشند که آنها را از نظر اندازه‌های زمین، فضاها، مکانها و تجهیزات لازم از دیگر رشته‌ها کاملاً متمایز و متفاوت می‌کند. رعایت دقیق عرض، طول، ارتفاع، حریم زمینها و همچنین شاخصها و موازین دیگری مانند نور و صدا و حرارت و رطوبت که متناسب با هر رشته ورزشی دارای شرایط ویژه ای می‌باشند، از جمله استانداردهایی هستند که در طراحی و ساخت و ساز اماکن و فضاهای ورزشی باید مد نظر قرار گیرند. به همین

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

دلیل یکی از ضروریات مهم در طراحی و احداث این قبیل اماکن، حضور و مشارکت کارشناسان آگاه و آشنا به آخرین مقررات و موازین فنی رشته های ورزشی در کنار تیم های مهندسی می باشد تا در کلیه مراحل بر رعایت شاخص های فنی رشته های ورزشی نظارت نمایند. خطوط ترسیم شده در کف سالن برای بازی های مختلف باید کاملاً واضح و قابل تشخیص باشند (جلالی فراهانی، ۱۳۹۰). ابعاد و استانداردهای زمین های ورزشی به تفکیک فعالیت های والیبال، بسکتبال و بدمینتون در جدول زیر آمده است.

جدول ۲۱: ابعاد و استانداردهای زمین ورزشی و رنگ آن

ابعاد و استانداردهای زمین های ورزشی									
مساحت زمین با حریم به مترمربع	ابعاد زمین با حریم به متر		حریم ها به متر		حداقل و حداکثر حریم به متر	ابعاد زمین به متر			نوع فعالیت
	عرض	طول	عرضی هر طرف	طولی هر طرف		ارتفاع	عرض	طول	
۴۵۶	۱۹	۲۴	۵	۳	حداقل	۹	۹	۱۸	والیبال
۶۴۴	۲۳	۲۸	۷	۵	حداکثر				
۵۸۹	۱۹	۳۱	۲	۱,۵	حداقل	۷,۶	۱۵	۲۸	بسکتبال
۸۵۰	۲۵	۳۴	۵	۳	حداکثر				
۱۲۴,۷۴	۸,۱	۱۵,۴	۱	۱	حداقل	۷,۶	۶,۱	۱۳,۴	بدمینتون
۱۴۹,۲۴	۹,۱	۱۶,۴	۱,۵	۱,۵	حداکثر				
رنگ سطح زمین های ورزشی _ در سطح استانی و منطقه ای									
رنگ خط کشی	جنس خط کشی	عرض خط کشی به میلیمتر	رنگ کف		نوع ورزش				
سبز یا سفید	رنگ	۵۰	سبز یا آجری		والیبال				
آبی تیره	رنگ	۵۰	دورنگ یا کنتراست		بسکتبال				
سفید	رنگ	۴۰	سبز تیره یا آبی تیره		بدمینتون				

ضمیمه سوم: پیرامون کتابخانه

کتابخانه به عنوان یک مرکز برقراری ارتباط برای تمام گروه های جامعه عمل می کند. کتابخانه ها در فضاهای شهری گاه به صورت عناصری نمادین در بافت شهر ظاهر می شوند و به دلیل استفاده تمامی اقشار جامعه از اینگونه فضاها، بایستی در ملاحظات طراحی آن دقت نظر کافی صورت پذیرد. کتابخانه و سالن مطالعه علاوه بر استفاده از روش های نسبی فراهم کردن کتاب، می توانند دارای بخش های مطالعه مروری، بخش پرسش ها و پیشنهادات شهروندان، امکانات گوش دادن به موسیقی، اتاق های تفریحی و جلسات و صندلی های مطالعه برای گروه ها و افراد دیگر باشند.

همچنین وجود کتابخانه های تخصصی، کتابخانه و سالن مطالعه برای امانت دادن آثار هنری هم می تواند باشد. علاوه بر کتاب و روزنامه، ارائه ماهنامه ها و هفته نامه ها، بروشورها یا وسایل اطلاع رسانی جدید (ویدئو- نرم افزار - کامپیوتر شخصی) برای استفاده در کتابخانه یا امانت گرفتن وجود دارد. به دلیل تنوع کاربرهای کتابخانه ها در یک جامعه اینگونه فضاها به دسته های متفاوت قابل تقسیم می باشند.

۱- انواع کتابخانه

۱-۱- کتابخانه های آکادمیک

این کتابخانه ها وظیفه اکتساب، جمع آوری و ذخیره نوشته ها را برای مقاصد آموزشی و پژوهشی بر عهده دارند و معمولاً برای ورود عموم مردم آزاد بوده و قابل استفاده می باشند. در این کتابخانه ها، اتاق های مراجعه ای تدارک دیده می شود و ممکن است برای قرض گرفتن کتاب از قفسه های بسته، پیشخوان هایی وجود داشته باشند. امکان دسترسی آزاد به قفسه های باز مجلات، کتاب ها یا مواد آموزشی ارائه شده، در اتاق های مطالعه وجود دارد.

۲-۱- کتابخانه های دانشگاهی

در این نوع کتابخانه ها به دلیل تمرکز ساختمان در سایت دانشگاهی، سیستم پردازش کتاب و سایر خدمات در چند لایه صورت می گیرد. به طوری که کتابخانه مرکزی جداگانه و شمار زیادی از کتابخانه های دانشکده ای در زمینه های خاص رشته ای به فعالیت می پردازند.

در اینگونه فضاها در جهت اهداف آموزشی و تحقیقی، آثار علمی جمع آوری و ذخیره شده است. در کتابخانه های دانشگاهی، اتاقی برای کتب مرجع فراهم می شوند. همچنین امکان دارد، در تالارهای مطالعه، پیشخوان هایی برای امانت گرفتن از قفسه های بسته و یا دسترسی آزاد به قفسه های باز مجلات، کتب و منابع آموزشی که جداگانه ارائه می شوند وجود داشته باشد. بجز کتاب ها و مجلات، تقریباً همه نوع ابزار اطلاع رسانی گردآوری شده، برای استفاده در دسترس قرار می گیرند. تعداد مکان های مطالعه به تعداد دانشجویان هر رشته بستگی دارد. اطلاعات بر حسب موضوع و با نظم خاصی مرتب می شوند. خدمات ارائه شده شامل امانت گرفتن و استفاده از کتاب در داخل سالن مطالعه، فتوکپی، مطالعه و چاپ میکروفیلم ها است. همچنین، انجام تحقیقات علمی و عملی با استفاده از پایگاه داده های ذخیره ای بر روی سی دی امکان پذیر می باشد.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

۳-۱- کتابخانه‌های عمومی

این کتابخانه‌ها که عموماً در مرکز شهرها ساخته می‌شوند امکان انتخاب وسیع آثار علمی عمومی تر و دیگر وسایل اطلاع رسانی را برای افراد فراهم می‌کنند. غالباً در شهرهای بزرگ، کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی در یک کتابخانه در هم ادغام می‌شوند، وجود مجموعه‌های منظم و جستجوی موضوعی کتب به صورت چاپی و سایر امکانات، محدود به کتابخانه‌های عمومی بزرگتر می‌باشند. این کتابخانه‌ها هیچگونه وظایف آکادمیک و آرشیوسازی آنها را ندارد کتابخانه‌هایی به راحتی در دسترس عموم بوده و توسط کودکان، نوجوانان و بزرگسالان استفاده می‌شوند. سطح علمی و انتخاب کتاب‌ها و ارائه خدمات در کتابخانه‌های عمومی مطابق با نیازهای مراجعین است، چرا که برای تمامی اقشار مردم، ارائه خدمات دارند.

۴-۱- کتابخانه‌های ملی

مجموعه‌ای از اسناد ادبی و تاریخی یک کشور یا منطقه (نسخه‌های امانی) را در خود جای می‌دهند و استفاده از آنها برای عموم آزاد است. این در حالی است که افراد خاص و اندکی، به کتابخانه‌های تخصصی حاوی مجموعه نوشته‌ها و اطلاعات درباره موضوعات تخصصی محدود دسترسی دارند.

۵-۱- کتابخانه‌های مدارس

این کتابخانه‌ها جهت استفاده‌های تعلیم و تربیتی مدارس و فراهم آوردن مرکز اطلاعاتی برای کارهای کلاسی و وقت آزاد مورد استفاده شاگردان، معلمان و کاربران غیر مدرسه‌ای نیز می‌باشد. تعداد کتاب‌های این کتابخانه‌ها عموماً محدود و در زمینه‌های آموزشی می‌باشد. در این کتابخانه‌ها برای هر دانش آموز به طور متوسط ۳۵/۰ تا ۵۵/۰ مترمربع فضا نیاز است. در کنار آن فضایی با مساحت ۴۰-۲۰ مترمربع برای معرفی نشریات دانش آموزی و تازه‌های کتاب می‌توان در نظر گرفت. اگر فضای مطالعه به طور شخصی و اتاقک طراحی شود، بین ۲/۵ الی ۳ مترمربع برای هر دانش آموز فضا نیاز دارد. ذخیره کتاب در این کتابخانه‌ها حدوداً ۱۰۰۰ جلد می‌باشد که در هر ردیف قفسه، حدود ۲۰ تا ۳۰ جلد کتاب قرار داده می‌شود. قفسه کتاب با دسترسی آزاد حدود ۴ مترمربع شامل فضای رفت و آمد، محل‌های خواندن و فهرست نویسی بایستی در نظر گرفته شود.

۲- فضاهای مورد نیاز در طراحی سالن مطالعه

در برنامه‌ریزی طراحی یک فضای کتابخانه‌ای بخش‌های زیر بایستی مدنظر قرار گیرند:

- قسمت‌های مطالعه
- بخش جستجو و اینترنت
- مخزن کتاب‌های عمومی
- بخش مجلات و ژورنال‌ها
- اتاق‌های اداری بخش نگهداری
- نگهداری کیف و سایر وسایل
- قسمت امانات و جمع آوری کتب
- قسمت تازه‌های کتاب
- مخزن کتب مرجع
- تالارهای سخنرانی
- قسمت کپی و زیراکس
- سرویس‌های بهداشتی
- بخش میکروفیلم و تجهیزات مطالعاتی
- قفسه بندی کتب

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری

قفسه کتابخانه‌ها عموماً در دو ردیف یک یا دو طرفه سازماندهی می‌شود. سیستم یک طرفه به صورت مرکزی در جهت آماده کردن کتاب و ارائه خدمات، اداره می‌گردد. معمولاً قفسه‌های مربوط به یک موضوع یا رشته خاص، جداگانه تنظیم می‌شود. سیستم دو طرفه، شامل یک کتابخانه مرکزی با تعداد زیادی کتابخانه‌های دانشکده‌ای و موضوعی است. پهنای مسیرهای رفت و آمد بایستی ۹۰ تا ۱۲۰ سانتیمتر در نظر گرفته شود.

باید حتی‌الامکان از تداخل و تقاطع مسیرهای مراجعین یا مسئولین کتابخانه و جابجایی کتاب‌ها جلوگیری گردد. در تالارهای مطالعه، ردیف کتابها در قفسه‌های باز یا مخازن در دسترس به علاوه مخازن بسته با دسترسی محدود قرار دارد. چنین ترتیبی به اشکال مختلف، تقریباً در تمام کتابخانه‌ها مشاهده می‌شود.

در قسمت‌های اداری هم نباید دفتری با پلان باز وجود داشته‌باشد، با این وجود کنترل کامل مخازن در محیط ضروری است زیرا ساختار ساختمان نمی‌تواند به تنهایی شرایط مناسبی را فراهم نماید. مکان‌های مورد استفاده برای بزرگسالان می‌تواند دارای ۵ یا ۶ قفسه با ارتفاع ۱/۸ متر و محل‌های مخصوص کودکان ۴ قفسه با ارتفاع حدود ۱/۲ متر باشد. طول راهروهای قفسه‌ها نباید بیش از ۳ متر بوده و باید محل‌هایی برای نمایش و قرار دادن کتاب‌ها داشته‌باشند. پهنای قفسه‌های کتاب در اندازه‌های ۲۰، ۲۵، ۳۰، ۴۰ سانتی‌متر بوده و به صورت یک طرفه استفاده می‌شوند. در صورتیکه قفسه‌ها دو طرفه باشند، پهنای آن بین ۴۰ تا ۷۰ سانتی‌متر افزایش می‌یابد.

۳- ضوابط طراحی کتابخانه

تالار مطالعه، به همراه فضایی برای کار و خواندن کتاب باید به راحتی در دسترس باشد و در نتیجه، تا حد امکان سطح کمتری را اشغال نماید. این شرایط در جابجایی کتاب هم موثر است. در کتابخانه‌ها، باید سیستم تابلوهای علایم واضح با حالت خوانا وجود داشته‌باشد تا قفسه‌های کتاب، و محل ارائه خدمات را نشان دهد. برای افراد معمولی، دسترسی به محل‌های استفاده از کتاب و تالار مطالعه در طبقات مختلف باید از طریق پلکان صورت گیرد اما برای معلولین و جابجایی کتاب برای این دسته از افراد باید از آسانسور استفاده کرد.

پهنای مسیرهای چرخش باید بیشتر از ۱/۲ متر و پهنای دسترسی به تالارهای مطالعه می‌تواند از طریق درهای کنترل شده مجهز به تجهیزات ایمنی و در صورت امکان، تنها یک ورودی و خروجی می‌باشد. به خاطر دلایل امنیتی، درهای کنترلی باید نزدیک میز امانت / قسمت مرکزی اطلاعات کتابخانه واقع شوند.

تأمین فضای کاری در کتابخانه‌ها به تعداد کاربران و توزیع افراد در هر رشته بستگی دارد. مکان‌های خاصی هم برای افراد معلول (استفاده کنندگان از صندلی چرخدار و کسانی که از ناحیه چشم آسیب دیده‌اند) و برای فعالیت‌های خاص (مطالعه میکروفیلم و تجهیزات پیشرفته، کامپیوترهای شخصی و رایانه‌ها) وجود دارد. همچنین مکان‌هایی برای مطالعات فردی (اتاقک‌ها، کیوسک‌ها، اتاق-های کار انفرادی) مورد نیاز است، محل‌های کار باید ترجیحاً در قسمت‌های روشن ساخته شوند، فضای مورد نیاز برای یک محل ساده مطالعه و کار ۲/۵ متر و برای کامپیوتر شخصی با محل کار مقدار ۴ متر می‌باشد.

۳-۱- ضوابط طراحی اتاق‌های مطالعه شخصی در کتابخانه

طراحی اتاق باید به گونه‌ای باشد که کودکان، بزرگسالان و جوانان را به خود جلب کند تا وقت خود را در فضاهای مجزا با پلان باز که مطالعات در آنجا انجام می‌شود، بگذرانند.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری

مساحت زیر بنا به میزان اندازه مجموعه بستگی دارد برای هر ۱۰۰۰۰ جلد کتاب باید زمینی به مساحت ۳۰۰ متر مربع در نظر گرفت. هدف از این کار فراهم کردن حداقل ابزار اطلاع رسانی به ازای هر فرد می باشد. معمولاً در طراحی کتابخانه، باید به استفاده از بخش های عمومی و باز قابل توسعه و چند منظوره به شکل مربع که به صورت افقی سازماندهی شده اند و دارای ورودی جذاب و زیبایی هستند، توجه کرد.

۲-۳- ضوابط طراحی بخش آرشیو و بایگانی

این قسمت که به نگهداری و تقسیم بندی کتابها اختصاص دارد، یکی از اصلی ترین بخش های مورد نیاز در طراحی کتابخانهها می باشد. بهتر است این بخش در طبقه همکف و یا زیرزمین طراحی شده و امکان دسترسی به آن به سهولت انجام پذیرد. به دلیل بار زیاد کتابها (بار طبقات با قفسه های ثابت دست کم ۷/۵ کیلو نیوتون بر مترمربع و با قفسه های متحرک دست کم ۱۲/۵ کیلو نیوتون بر مترمربع می باشد.) و نیاز به کنترل هوا و تهویه مناسب از قرار دادن این فضاها در طبقات جلوگیری شود.

همچنین به خاطر نیاز فوق العاده به کنترل وضعیت دمایی، حمل و نقل، امور کارکنان و انعطاف پذیری، تغییر پذیری محدود، چیدن کتابها بر روی هم مثل یک برج، مناسب نیست. بهترین روش، تعیین مکانهای مرتبط و تا حد امکان بزرگ و بدون اختلاف سطح است. تقسیم بندی میان مخازن ثابت و سیستمهای فشرده متحرک، به شبکه ساختاری ستونها بستگی دارد.

۳-۳- ورودی در ضوابط طراحی کتابخانه

ورودیها از مهم ترین بخش های هر مجموعه می باشند. طبق ضوابط طراحی کتابخانه ورودی باید در عین حال که دعوت کننده است، ماهیتی کلی از کاربری و نوع فضا نیز به بیننده ارائه دهد. ورودیها باید طبق اصول طراحی کتابخانه عمومی ابعاد و اندازه های استاندارد داشته و در موقعیتی از سایت واقع شود که تا مسیرهای پیاده و سواره فاصله مطلوبی داشته باشد. در طراحی ورودی، طبق ضوابط طراحی کتابخانه، ورودی معلول نیز باید در نظر گرفته شده و تجهیزات و امکانات لازم مانند طراحی رمپ یا بالابر نیز طراحی شود.

۴-۳- لابی در ضوابط طراحی کتابخانه

لابی در ضوابط طراحی کتابخانه در واقع یک فضای عمومی به حساب می آید که افراد را به بخش های مختلف هدایت می کند. تابلوهای راهنما، راهروهای عریض، مبلمان مخصوص نشستن در لابی کتابخانه دیده می شود.

۵-۳- سالن اصلی در ضوابط طراحی کتابخانه

کتابخانه طبق ضوابط طراحی کتابخانه، قوانین و استانداردهای مخصوصی دارد. فاصله میزها باید به گونه ای باشد که افراد به راحتی بین آنها جابه جا شوند. در راهروها و مسیرهای دسترسی به قفسه ها نیز نباید میزهای مطالعه را قرار داد. متریال کف سازی باید به گونه ای باشد که با جابجایی صندلی ها و یا رفت و آمد افراد، صدای مزاحم به وجود نیاید. از طرفی تمیز کردن کف نیز باید آسان باشد و آلودگی ها را به خود جذب نکند. معمولاً جنس میز و صندلی ها در کتابخانه از چوب است تا هم برای نشستن راحت باشد و به مرور باعث خستگی نشود و هم جابجایی آنها صدای مزاحم به وجود نیاورد.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری

۳-۶- بخش اداری در ضوابط طراحی کتابخانه

یکی دیگر از فضاهای مهم در ضوابط طراحی کتابخانه، بخش‌های اداری است. بخش اداری برای فعالیت‌های جاری و روزمره کارکنان کتابخانه در نظر گرفته شده و از این قسمت باید امکان کنترل و اشراف کامل به دیگر بخش‌های کتابخانه وجود داشته باشد. ابعاد کلی یک کتابخانه با توجه به تراکم منطقه‌ای که سایت کتابخانه در آن واقع است، میزان گردش کتاب‌ها، تعداد متون و کتاب‌های موجود در کتابخانه و میزان جمعیت کتابخانه تعیین می‌شود. جانمایی کتابخانه در موقعیت زمین طبق ضوابط طراحی کتابخانه باید به گونه‌ای باشد که بهترین دسترسی را به وسایل حمل و نقل عمومی و خیابان‌های اصلی داشته باشد.

۳-۷- ضوابط مبلمان کتابخانه

قفسه‌ها در ابعاد ۲۰۰ تا ۲۳۰ میلی متر جزو ابعاد استاندارد به شمار می‌روند و همینطور در صورت استفاده از قفسه‌های دوطرفه می‌توان از قفسه‌هایی با عمق ۴۵۰ میلی‌متر استفاده نمود. اما ابعاد ۲۳۰ رایج‌ترین ابعاد است و برای کتاب‌هایی با عرض بیشتر باید از قفسه‌هایی با ابعاد متفاوت استفاده نمود. در یک بررسی کلی می‌توان گفت در ضوابط طراحی کتابخانه حدود ۸۰ درصد قفسه‌ها ۲۰۰ میلی‌متری، ۱۵ درصد ۲۵۰ و ۵ درصد ۳۰۰ میلی‌متری هستند. ارتفاع طبقات می‌تواند تا ۲۲۲۰ میلی‌متر نیز طراحی شود. مبلمان کتابخانه در کتابخانه شامل میزها و صندلی‌ها از مهم‌ترین اجزای کتابخانه هستند. استاندارد بودن ابعاد و راحتی استفاده از آن‌ها جزو اولویت‌های اصول طراحی کتابخانه عمومی می‌باشد. ابعاد میزهای تک نفره ۶۰۰ در ۹۰۰ میلی‌متر است. ۹۰۰ در ۱۲۰۰ طبق ضوابط طراحی کتابخانه برای میزهای دونفره در نظر گرفته می‌شود. میزهای جمعی قابلیت استفاده ۴ تا ۱۲ نفر را دارند. عرض میزهای جمعی نباید از ۱۲۰۰ کمتر باشد و فاصله‌های جانبی بین هر دو نفر حداقل ۹۰۰ میلی‌متر است. صندلی‌ها طبق ضوابط طراحی کتابخانه باید راحت باشند و استفاده از آنها به مرور باعث خستگی نشود. ارتفاع صندلی برای بزرگسالان تا ۵۰۰ میلی‌متر نیز می‌رسد.

۴- تهویه هوا در کتابخانه

هوای داخل قسمت‌های مربوط به کاربران باید 20 ± 2 درجه سانتیگراد با حدود 50 ± 5 ٪ رطوبت نسبی باشد و تعویض هوا به صورت ۲۰ مترمکعب در ساعت برای هر نفر صورت پذیرد. این مقادیر را می‌توان بسته به شرایط هوایی، افزایش یا کاهش داد. همچنین هوای داخل طبقات بایگانی باید 18 ± 2 درجه سانتیگراد با حدود 50 ± 5 ٪ رطوبت نسبی باشد و تعویض هوا به صورت ۳۰ مترمکعب در ساعت صورت پذیرد. به طور کلی سطح رطوبت مطلوب در فضاها بین ۴۵٪ و ۵۵٪ است. تصفیه هوا برای از میان بردن و حذف هرگونه مواد مضر در اتمسفر (مثل گرد و غبار، SO_2 ، NOX و ...) ضروری است. با استفاده از مصالح دیوار با نسبت‌های مطلوب حفظ رطوبت و گرما، می‌توان از ضرورت استفاده از تهویه مطبوع کاست. گردش جزئی هوا برای جلوگیری از رشد کپک، بخصوص با قفسه‌های متحرک، ضروری است. مواد خاص (مثل اسلایدهای عکسبرداری، فیلم و رسانه‌های صوتی و اطلاعاتی به همراه کارت، نقشه‌ها و عکس‌های مهم) مستلزم هوای داخلی خاصی هستند.

۵- امنیت در کتابخانه‌ها

حفظ امنیت در بخش‌های مربوط به استفاده کنندگان کتابخانه بسیار ضروری است. اقدامات احتیاطی در برابر خطر حریق باید مطابق با آیین‌نامه‌ها و مقررات ساختمان‌های دولتی و محلی باشد. نصب سیستم امنیتی در کتابخانه از سرقت جلوگیری کرده و زمانی که زنگ خطر به صدا در می‌آید خروجی‌های اضطراری توسط قفل‌های امنیتی برقی و اتوماتیک بدون نظارت انسان بسته می‌شوند. در شرایط خاص استفاده از درهای اضطراری ایمن خودکار به همراه اختراهای صوتی - تصویری تأثیر چندانی نخواهد داشت.

متناسب بخش‌های مختلفی که در کتابخانه‌ها طراحی می‌شوند، نظارت و کنترل نیز متفاوت می‌باشد:

۱- امکانات داخل بخش کنترل شده شامل:

اطلاعات تالار مطالعه، کتابنامه‌های رایانه‌های قابل استفاده کاتالوگ، ثبت نام و برگرداندن کتاب‌هایی که فقط داخل تالار مطالعه می‌توان از آنها استفاده کرد، وسایل و امکانات فتوکپی (در اتاق‌های جداگانه) قفسه‌های باز به روی عموم، محل‌های کار و در صورت لزوم منابع و مخزن‌های باز به روی دیگران.

۲- امکانات خارج از بخش کنترل شده شامل:

رختکن، سرویس‌های بهداشتی، تریا، بخش مطالعه روزنامه (مطبوعات)، اتاقی برای نمایشگاه، اتاق‌های سخنرانی و کنفرانس (تا حد امکان برای استفاده در خارج از ساعات کار سالن مطالعه)، بخش اطلاعات (سوالات اصلی و مهم)، فهرست‌های برگه‌ای و میکرو منشی، ترمینال‌های قابل استفاده برگه‌دان‌ها، یک قسمت برای بازگرداندن کتاب و بخشی برای جمع‌آوری کتاب‌های سفارشی/رزرو شده باشد.

۶- طراحی نور در کتابخانه‌ها

بحث نور در کتابخانه‌ها از جمله موارد خاص و مورد توجه است که بایستی در هنگام طراحی در جهت استفاده بهینه از کاربری فضاها مد نظر باشد. قفسه‌های کتاب باید از نور مستقیم آفتاب محافظت شده و کتاب‌های حساس در معرض نور کمتر از ۵۰ لوکس قرار بگیرند. چراکه اشعه مافوق بنفش و تشعشع گرمایی، موجب خرابی کاغذ و شیرازه‌های کتاب خواهد شد. همچنین استفاده از پنجره‌های ثابت به دلیل جلوگیری از ورود گرد و خاک به داخل فضای مخزن کتاب، نسبت به پنجره‌های متحرک توصیه می‌شوند. نور مناسب برای اتاق‌های غیر مطالعه ۱۵۰-۱۳۰ لوکس و برای مجموعه اداری و دفاتر کار ۵۰۰-۲۵۰ لوکس در نظر گرفته شود. در طراحی برخی کتابخانه‌ها اتاق‌های مطالعه انفرادی وجود دارد که به لحاظ شخصی بودن این اتاق‌ها، نور مورد نیاز با کلیدهای جداگانه و به صورت انفرادی قابل تنظیم بوده و در محدوده بین ۸۵۰-۳۰۰ لوکس می‌باشد برای خدمات‌رسانی بهتر و فشار دادن قفسه‌های کتاب در کتابخانه‌های با سیستم باز وجود یک سیستم راهنمایی روشن و واضح با علائم نوری که به راحتی خوانده می‌شوند، الزامی است.

۷- جمع بندی

در این بخش، انواع کتابخانه، فضاهای مورد نیاز آن و ضوابط طراحی آن به تفصیل مورد بررسی قرار گرفت. همان‌طور که بیان شد، مطالعه در بین یک ملت بیانگر ارزش‌های والای انسانی و میزان توسعه فرهنگی آن ملت است. کتابخانه‌ها در این میان از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. مطالعه در کتابخانه‌ها نوعی فعالیت اجتماعی است و سبب رشد اجتماعی دانشجویان می‌شود و آگاهی ایشان را

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

نسبت به سایر مسائل ارتقا می دهد. جدول زیر نیازهای ویژگی های کلی کتابخانه و نیازهای پراهمیت و مهم دانشجویان در امکانات و تسهیلات کتابخانه را بر اساس بررسی مطالعات نظری و تجربی نشان می دهد.

جدول ۲۱: ویژگی های کلی کتابخانه و سنجه های پراهمیت دانشجویان پیرامون کتابخانه

ویژگی های کلی سالن مطالعه	
<ul style="list-style-type: none"> ● در نمونه های بررسی شده و اصول ارائه شده در کتاب سبز شهرداری ها، موقعیت مکانی کتابخانه باید به گونه ای در نظر گرفته شود که بیشترین دسترسی را برای دانشجویان تامین نماید. ● به معابر اصلی اطراف دانشگاه نزدیک باشد. ● به خطوط حمل و نقل عمومی نزدیک باشد. ● به مراکز چاپ و فروش کتاب و دفاتر فنی دانشجویی نزدیک باشد. ● در صورت امکان به خوابگاه های دانشجویی نزدیکتر از سایر مراکز اصلی دانشگاه باشد. 	موقعیت مکانی در دانشگاه
<ul style="list-style-type: none"> ● تامین امنیت ● تهویه هوا ● استفاده از نور طبیعی ● استفاده از کیفیت تجانس و تداوم در طراحی ● استفاده از کیفیت های ریتم، تکرار و ضرب آهنگ در طراحی بدنه های سالن 	کیفیت های طراحی
<ul style="list-style-type: none"> ● بایگانی ● اداری ● محل جست و جو ● سرویس بهداشتی ● سرایداری 	<ul style="list-style-type: none"> ● سالن اصلی ● سالن های فردی ● مرکز چاپ ● قفسه های کتاب
سنجه های پراهمیت دانشجویان پیرامون سالن مطالعه	
● فضای ساکت و آرام برای مطالعه	● کمک و راهنمایی کتابداران برای استفاده از منابع الکترونیکی
● پایگاه های اطلاعاتی آنلاین (شامل کتاب ها، ژورنال ها و ... مشترک دانشگاه)	● میزان اثربخشی فایل های آموزشی در سایت کتابخانه مرکزی
● دسترس پذیری پایان نامه ها و طرح های تحقیقاتی	● تعداد کتاب های لاتین (از لحاظ به روز بودن، تعداد و مناسب بودن)
● تعداد کتاب های فارسی (از لحاظ به روز بودن، تعداد و مناسب بودن)	● خدمات تکثیر از منابع اطلاعاتی کتابخانه
● تسلط و دانش کافی کتابداران به مجموعه ها و منابع اطلاعاتی	● دسترسی به لیست تازه های کتاب (از طریق وب سایت و یا در محل کتابخانه)

ضمیمه چهارم: سالن غذاخوری

یکی از اجزای لاینفک دانشگاه، مجموعه سالن غذاخوری است که از دو واحد خدمات غذایی و سالن غذاخوری تشکیل شده است. در مجموعه خدمات غذایی مراحل طبخ، آماده‌سازی و بسته‌بندی غذای آماده شده است و در سالن غذاخوری در اختیار دانشجویان قرار می‌گیرد. لازم به ذکر است نظارت بهداشتی بر مواد غذایی خریداری شده، انتقال مواد غذایی خام یا فرآوری شده، انبارسازی، آماده‌سازی، طبخ، نگهداری غذای آماده، توزیع غذا و میان وعده‌ها، بوفه مواد غذایی و سالن‌های سرو غذا با واحد بهداشت دانشگاه و کارشناس بهداشت معاونت تغذیه دانشگاه می‌باشد.

۱- خدمات غذایی

اجرای امور مرتبط با خرید مواد غذایی، انتقال مواد غذایی خام یا فرآوری شده، انبارسازی، آماده‌سازی، طبخ، نگهداری غذای آماده، توزیع غذا و میان وعده‌ها، بوفه مواد غذایی و سالن‌های سرو غذا برای دانشجویان و کارکنان دانشگاه و فعالیت‌های جانبی مربوطه در این واحد صورت می‌گیرد. پاسخگویی و نظارت بهداشتی بر موارد فوق با واحد بهداشت امور تغذیه دانشجویان است.

۱-۱- متصدی امور پخت

شامل سرآشپز، آشپز، کمک آشپز متناسب با تعداد دانشجویان هر دانشکده می‌باشد.

۲-۱- متصدی امور غذا (ناظر)

متصدی امور غذا فردی با مدرک تحصیلی پیرا پزشکی و مرتبط با بهداشت با حداقل مدرک کارشناسی است که دوره‌های آموزشی تغذیه و بهداشت مرتبط با آشپزخانه دانشگاه را گذرانده است، معتمد و آشنا با فعالیت‌های تحت سرپرستی واحد تغذیه بوده و تحت سرپرستی مسئول واحد تغذیه رابط بین آشپزخانه و آبدارها با واحد تغذیه می‌باشد.

۳-۱- فرآیند انتخاب امور متصدی تغذیه

مجموعه‌ای از فعالیت‌های مرتبط با هم یا موثر بر هم که ورودی‌ها را به خروجی تبدیل می‌کند را فرآیند گویند. در این راستا دانشگاه از طریق معاونت تغذیه هر ساله پیمانکاری را بر اساس اصول استاندارد و شرایط مندرج در ضوابط دانشگاهی استان انتخاب و امور تغذیه و تهیه بسته‌بندی غذایی دانشگاه درون سالن‌های غذاخوری دانشگاه و خوابگاه را به پیمانکار منتقل می‌کند. در این رابطه کلیدواژه‌های زیر معرفی می‌گردند.

۴-۱- قرارداد

سندی است که مشخص می‌کند کار چیست، نحوه پرداخت هزینه آن چگونه است و وظایف و مسئولیت‌ها و ریسک طرفین را مشخص می‌کند.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری

۵-۱- پیمانکار

شخصیت حقوقی است که طرف دیگر امضا کننده موافقتنامه بوده و اجرای عملیات موضوع آن را بعهده گرفته است. روابط کارفرما و پیمانکار و حدود تعهدات و اختیارات آنها در شرایط عمومی پیمان مشخص می شود.

۶-۱- زنجیره تامین غذا

تمام فعالیت های مرتبط با جریان تبدیل کالاها از مرحله ماده خام تا تحویل کالای نهایی به مصرف کننده نهایی و نیز جریان های اطلاعاتی مرتبط با آنها را شامل می شود.

۶-۱- منوی غذایی

لیستی از انواع غذاهایی است که توسط یک سرویس تامین غذا ارائه می شود و در شرایط برون سپاری تامین غذای دانشگاه، در قرارداد با پیمانکار نیز دیده شده است.

• لیست غذایی اصلی

همان فرم آنالیز یا جیره غذایی روزانه است که با ضرب آمار غذا در آنالیز هر غذا و تعیین مقدار مواد اولیه مورد نیاز بدست می آید.

• گروه غذایی اصلی

شامل ۵ گروه غذایی نان و غلات، لبنیات، شیر حبوبات تخم مرغ و مغزها، میوه ها و سبزی ها می باشد.

۲- ضوابط معماری طراحی سالن تغذیه

۱-۲- سیرکولاسیون فضایی

- منوی غذای دانشگاه، مبنای طراحی آشپزخانه و تهیه تجهیزات مورد نیاز می باشد.
- مسیرهای ترددی پرسنل و نقل و انتقال مواد غذایی، مستقل از پرسنل سایر بخش ها و دانشجویان می باشد.
- آشپزخانه از سایر قسمت ها جدا و مستقل بوده و ارتباط مناسب با سایر بخش های دانشگاه از جمله خوابگاه و کتابخانه دارد.
- جداسازی فضاها صورت گرفته و با تابلوی راهنما مشخص می شوند.
- رعایت گردش کار پیوسته، از مرحله ورود مواد اولیه تا مرحله شستشوی ظروف کثیف و تخلیه پسماندهای غذا، در طراحی چیدمان یک آشپزخانه و سلف سرویس مرتبط با آن مد نظر قرار می گیرد.
- برای اینکه سیکل ورود مواد اولیه و خروج پسماندها تداخلی با گردش کار سایر بخش های آشپزخانه مانند آماده سازی و طبخ نداشته باشد، ابتدا درب ورودی مواد اولیه، سپس فضای تحویل گیری و توزین و به دنبال آن سردخانه ها و انبارها مستقر می گردند.
- در انتهای مسیر، فضای جمع آوری پسماندها (حاصل از پسماند آماده سازی مواد اولیه و پسماند غذای توزیع شده) و خروج آن قرار دارد.
- چیدمان آشپزخانه بر اساس دو عامل "ابعاد تجهیزات و وسایل" و "فضای دسترسی و عبور" تعریف میشود.

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

- تعداد نفرات استفاده کننده از غذا در یک شیفت کاری آشپزخانه مد نظر قرار می گیرد.
- مدت زمان قابل قبول جهت پخت و سرو غذا تعیین می گردد.
- کاربری آشپزخانه از نظر تولید غذای گرم یا سرد یا توزیع غذای از پیش تهیه شده، قبل از طراحی آشپزخانه باید تعیین شود.

۲-۲- فضاها و امکانات مورد نیاز

- پیش بینی امکانات توزیع و تحویل گیری مواد اولیه؛
- دسته بندی مواد اولیه از لحاظ شرایط نگهداری و تاریخ مصرف؛
- پیش بینی امکانات سردخانه‌ای جهت نگهداری مواد اولیه فساد پذیر مانند گوشت، مرغ، ماهی، میگو، لبنیات، سبزیجات، میوه، تخم مرغ و ...
- پیش بینی امکانات انبار و ذخیره سازی کوتاه مدت مواد اولیه و غذاهای پخته شده بین فضاهای آشپزخانه؛
- پیش بینی فضاهای لازم جهت استقرار پرسنل اداری و عوامل کنترل کیفیت؛
- پیش بینی فضاهای لازم جهت استحمام و تعویض لباس پرسنل عملیاتی؛
- پیش بینی فضاها و تجهیزات آماده سازی مواد اولیه؛
- پیش بینی فضاها و تجهیزات پخت، سرخ کنی، دمکنی، آبکشی؛
- پیش بینی تجهیزات نگهداری روزانه و موقت مواد اولیه آماده شده مانند یخچالهای ایستاده و صندوقی و نگهداری سیخ کباب و ...؛
- پیش بینی قفسه ها، آویزها و میزهای کار ضد زنگ و ضد خش جهت نگهداری کارد و ملاقه و سایر لوازم جانبی مورد نیاز در آماده سازی و پخت غذا؛
- پیش بینی فضاها و تجهیزات تولید یخ و نوشیدنیهای سرد و گرم؛
- پیش بینی فضاها و تجهیزات سرو و توزیع غذا؛
- پیش بینی فضاها و تجهیزات جمع آوری، انتقال و شستشوی دیگ و پاتیل؛
- پیش بینی فضاها و تجهیزات جمع آوری، انتقال و شستشوی ظروف کثیف؛
- پیش بینی تجهیزات و سردخانه های مورد نیاز جهت نگهداری و دفع پسمانهای غذایی؛
- پیش بینی تجهیزات لازم جهت اعلام و اطفاء اتوماتیک و دستی حریق؛
- طراحی تأسیسات مورد نیاز جهت ذخیره سازی و توزیع آب سرد و گرم بهداشتی؛
- طراحی تأسیسات مورد نیاز جهت جمع آوری دفع فاضلاب چرب؛
- طراحی تأسیسات مورد نیاز جهت تخلیه هوای آلوده از فضای آشپزخانه به خارج ساختمان و تامین هوای تازه و تهویه مطبوع برای فضای آشپزخانه؛
- پیش بینی دسترسی وسایل نقلیه جهت ورود مواد اولیه و خروج مواد زائد

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

۲-۳- اندازه ها و ابعاد

- مساحت یک آشپزخانه صنعتی باید حداقل ۱۰مترمربع به ازای هر نفر از پرسنل شاغل در آشپزخانه در یک شیفت کاری باشد؛
- حداقل عرض مسیرهای تردد بین تجهیزات آشپزخانه ۱۲۰ سانتیمتر میباشد؛
- حداقل ارتفاع سرگیری در مسیرهای تردد بین تجهیزات آشپزخانه ۲۱۰ سانتیمتر میباشد؛
- فاصله هیچ نقطه‌ای از آشپزخانه تا درب خروج نباید بیش از ۲۰ متر باشد در غیر این صورت باید دو درب خروج یا بیشتر برای آشپزخانه در نظر گرفته شود؛
- ارتفاع سقف کاذب در آشپزخانه‌های صنعتی در صورت نصب نباید کمتر از ۲۴۰ سانتیمتر بالاتر از کف تمام شده آشپزخانه باشد؛
- ارتفاع مناسب قرارگیری سطح اجاق گازها نسبت به سطح تمام شده کف آشپزخانه، حداکثر ۹۲ سانتیمتر می باشد؛
- ارتفاع میز کار و سینکها، ۹۰-۹۵ سانتیمتر می باشد؛
- عرض میزهای متصل به دیوار ۶۰-۷۵ سانتیمتر می باشد؛
- عرض میزهای با محدوده اطراف باز، ۹۰-۱۰۵ سانتیمتر می باشد؛
- طول میزهای کار، ۱۲۰-۱۹۰ سانتیمتر می باشد؛
- طول میزهای کار دو نفره، ۲۴۰-۳۰۰ سانتیمتر می باشد.

۲-۴- نورپردازی

- طراحی معماری آشپزخانه صنعتی باید حتی‌المقدور به صورتی باشد که امکان استفاده از نور طبیعی را فراهم آورد؛
- به ازای هر متر مربع از مساحت انبار، ۲۰-۳۰ وات نور مناسب است.

۲-۵- ضوابط کلی فضایی

- کلیه سطوحی که در تماس مستقیم با مواد غذایی هستند، باید از جنس فولاد ضد زنگ، چوب، ورقه‌های سخت پلاستیکی یا سنگ باشند؛
- استفاده از سطوح فولاد گالوانیزه در تماس مستقیم با مواد غذایی مجاز نمی‌باشد، زیرا فلز روی سمی بوده و مواد اسیدی یا بازی موجود در مواد غذایی قادر به ایجاد خوردگی در آن می‌باشند؛
- شیب‌بندی کف آشپزخانه به سمت کانال‌ها و کف شوی‌های جمع‌آوری فاضلاب، باید بگونه‌ای باشد که در هیچ قسمت از کف آشپزخانه آب جمع نشود.
- پوشش دیوار باید تا زیر سقف از جنس سنگ های طبیعی نظیر سنگ چینی ارباب یا نی ریز یا سنگ مصنوعی (پرسالنی) و سرامیک گرانیتی سالم به رنگ روشن (ترجیحاً سفید)، تمیز و قابل نظافت باشد؛
- توصیه می شود ابعاد کاشی آشپزخانه بزرگ انتخاب گردد؛
- باید پوشش دیوار اطراف کباب‌پز از جنس مصالح نسوز و سالم یا ورق استیل بهسازی شده باشد؛

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی، کتابخانه و سالن غذاخوری

- کف آشپزخانه باید از جنس سنگ‌های طبیعی نظیر سنگ چینی ارباب یا نی ریز یا سنگ مصنوعی (پرسالنی) و سرامیک گرانیتی سالم به رنگ روشن (ترجیحاً سفید)، تمیز و قابل نظافت باشد؛
- لازم است کف آشپزخانه دارای شیب مناسب به سمت فاضلاب رو باشد؛
- محل اتصال دیوار و کف دارای انحنای لازم جهت شستشو و دارای قرنیز قوس دار (قاشقی) باشد. شیب زیادتر از حد مناسب، در عبور آب و مواد ایجاد اختلال خواهد نمود؛
- کف آشپزخانه باید قابل شستشو، مقاوم به ضربه و سایل، مقاوم نسبت به مواد چرب، روغن و ... باشد؛
- هر گونه سطوح ناصاف یا آسیب دیده و شکاف‌های ایجاد شده باید به سرعت ترمیم شوند؛
- آستانه پنجره‌ها شیب دار باشد؛
- کف باید دارای کف شور به تعداد مورد نیاز و مجهز به شترگلو بوده و نصب توری ریز روی آن الزامی است؛
- آب راه کف آشپزخانه باید با پوشش مشبک استیل سبک و ضد زنگ یا از جنس PVC فشرده (فشار قوی) باشد تا بتوان به راحتی آنها را جابجا و داخل آب راه را تمیز نمود؛
- عرض آب راه در سالن پخت باید حداقل ۱۵ سانتی باشد و کاملاً به طرف فاضلاب شیب داشته باشد؛
- محل‌های فاضلاب دارای قاب لازم (سیفون) جهت جلوگیری از ورود حشرات، سوسک و ... باشد؛
- قبل از ورود آب و فاضلاب به داخل چاه، جاذب و یا در مکان‌هایی که به سیستم فاضلاب شهری متصل است حوضچه چربی گیر احداث گردد. لازم است حداقل هفته‌ای یکبار نسبت به جمع‌آوری این گونه مواد اقدام شود؛
- استفاده از فرش یا موکت و امثال آن در محل طبخ یا آشپزخانه ممنوع می‌باشد؛
- نصب ورقه‌های لاستیکی در مجاور سینک ظرفشویی یا یخچال و آبسردکن جهت جلوگیری از لغزندگی بلامانع است.

۳- بررسی استانداردهای تغذیه دانشجویان

در این بخش استانداردهای تغذیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی کشور مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۳-۱- آیین‌نامه تغذیه دانشجویان دانشگاه/دانشکده‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی کشور

این آیین‌نامه که در دولت دوازدهم مصوب شده است دستورالعمل و ضوابط و قوانین حاکم بر غذاخوری‌های دانشجویی را مشخص می‌کند. این آیین‌نامه مشتمل بر ۸ ماده است که در ماده نخست تعاریف و اصطلاحات مورد استفاده در آیین‌نامه بحث می‌شود. موضوع ماده دوم تشکیل شورای تغذیه به منظور برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر امور تغذیه دانشجویی است. وظایف شورای تغذیه تصویب برنامه غذایی هفتگی یا ماهانه در غذاخوری‌های دانشجویی، برگزاری جلسات شورای تغذیه حداقل یک بار در ماه و تنظیم صورتجلسات برگزار شده در خصوص وضعیت کمی و کیفی غذاخوری‌ها/آشپزخانه‌های دانشجویی، تصویب پیشنهادات اجرایی در زمینه بهبود وضعیت تغذیه دانشجویان و بررسی و پیگیری شکایات، انتقادات و پیشنهادات ارائه شده توسط دانشجویان است. ماده سوم پیرامون کارت هوشمند چند منظوره است و در ماده چهارم در مورد ارائه خدمات تغذیه بحث می‌کند. در ماده پنجم استانداردهای تغذیه در غذاخوری‌های دانشجویی معرفی می‌شود. در این استانداردها میزان کالری وعده‌های سه گانه (صبحانه، ناهار و شام) ارائه

دستورالعمل پیوست فرهنگی اجتماعی سالن ورزشی ، کتابخانه و سالن غذاخوری

شده به دانشجویان روزانه حداقل ۲۲۰۰ و حداکثر نباید بیشتر از ۳۱۰۰ کیلو کالری باشد. در برنامه غذایی روزانه غذاخوری‌های دانشجویی، ترجیحا بیش از ۱۱ واحد نان و غلات، ۶ واحد گوشت و حبوبات و ۶ واحد روغن و چربی لحاظ نگردد و تأمین حداقل ۳ واحد لبنیات، ۳ واحد میوه‌جات و ۳ واحد سبزیجات در برنامه هفتگی تغذیه دانشجویان الزامی است و در ماده‌های ۶، ۷ و ۸ پیرامون اجرای قوانین و نظارت بر حسن اجرای آن بحث می‌شود.

۴- جمع بندی سالن تغذیه

در این بخش سالن غذاخوری و واحدهای مختلف آن به تفصیل مورد بررسی قرار گرفتند. سالن غذاخوری یکی از اجزای لاینفک دانشگاه است که نقش مهمی در ارائه خدمات غذایی به دانشجویان دارد. رعایت ضوابط معماری و استانداردهای تجهیزات و تسهیلات رفاهی در طراحی سالن تغذیه بسیار ضروری و واجب است. جدول زیر نیازهای پراهمیت و مهم دانشجویان در امکانات و تسهیلات سالن تغذیه را بر اساس بررسی مطالعات نظری و تجربی نشان می‌دهد.

جدول ۲۰: سنجش‌های پراهمیت دانشجویان پیرامون سالن تغذیه

چیدمان برنامه غذایی	استفاده از سلف های آزاد
استفاده از غذاهای با ارزش مناسب	تنوع در برنامه غذایی
رعایت نظافت و بهداشت در سالن های سلف	کیفیت غذا
رعایت ادب و احترام از طرف کارکنان	دمای غذای سرو شده
حجم غذای تحویل شده به دانشجو	نور طبیعی در سالن سلف